

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

ปัญหาพิเศษ

เรื่อง

การศึกษาและรวบรวมข้อมูลพันธุ์กล้วยไม้พื้นเมืองในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ของ
ประเทศไทย จำนวน 50 ชนิด

A Study and collected data of local Orchids 50 species in the Lower Northeast of Thailand

๔๖

๖๓๗๗

๑๕๔๙

เลขหมู่.....

เลขทะเบียน..... 73594

วัน,เดือน,ปี..... 20 ก.ค. 2550

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (พืชสวน)

พุทธศักราช 2549

b. 11205306
i. ....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ใบรับรองปริญญาตรี
ภาควิชาพืชสวน

เรื่อง

การศึกษาและรวบรวมข้อมูลพันธุ์กล้วยไม้พื้นเมืองในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ของ
ประเทศไทย จำนวน 50 ชนิด

A Study and collected data of local Orchids 50 species in the Lower Northeast of Thailand

โดย
นายรัตนชัย อินทรีย์

ได้รับพิจารณาแล้ว

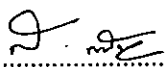

(อาจารย์ศุภกร เหมินทร์)

อาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษ

วันที่ ๒๐ เดือน พ.ค. พ.ศ. ๕๐

ภาควิชารับรองแล้ว

(รศ.ดร. สมชาย กล้าหาญ)

หัวหน้าภาควิชาพืชสวน

วันที่ ๑ เดือน พ.ค. ๕๐

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชื่อเรื่อง	: การศึกษาและรวบรวมข้อมูลพันธุ์กล้วยไม้พื้นเมืองในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ของไทย 50 ชนิด
โดย	: นายรัตนชัย อินทรีย์
สาขาวิชา	: พืชสวน
ภาควิชา	: พืชสวน
คณะ	: เทคโนโลยีการเกษตร
อาจารย์ที่ปรึกษา	: อาจารย์ สุภร เหมินทร์

บทคัดย่อ

จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลกล้วยไม้พื้นเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ของประเทศไทย จำนวน 50 ชนิด พบว่า สภาพภูมิประเทศของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ แบ่งสภาพป่าไม้ที่พบออกได้เป็น 7 ชนิด ได้แก่ 1. ป่าดงดิบชื้น 2. ป่าดงดิบแล้ง 3. ป่าดงดิบเขา 4. ป่าผสมผลัดใบ 5. ป่าเต็งรัง 6. ป่าสน 7. ป่าทุ่งหญ้า ซึ่งในแต่ละเขตพบกล้วยไม้พื้นเมืองที่ศึกษาดังนี้

1. ป่าดงดิบชื้น พบกล้วยไม้ในสกุล *Acanthephippium*, *Arundina*, *Brachycorythis*, *Calanthe*, *Cryptosytilis*, *Goodyera*, *Habenaria*, *Acriopsis*, *Bromhcadia*, *Cleisotoma*, *Coclogync*, *Cryptopylos*, *Epicrianthes*, *Hygrochilus*, *Didymoplexis*, *Epipogium*
2. ป่าดงดิบแล้ง พบกล้วยไม้ในสกุล *Acanthephippium*, *Arundina*, *Brachycorythis*, *Calanthe*, *Crepidium*, *Cryptosytilis*, *Goodyera*, *Liparis*, *Acriopsis*, *Acrides*, *Ascocentrum*, *Chiloschista*, *Cryptopylos*, *Dendrobium*, *Epicrianthes*, *Gastrochilus*, *Smitinandia*, *Aphyllorchis*, *Didymoplexiclla*, *Didymoplexiopsis*, *Didymoplexis*, *Epipogium*
3. ป่าดงดิบเขา พบกล้วยไม้ในสกุล *Acanthephippium*, *Anocctochilus*, *Arundina*, *Calanthe*, *Cephalantheropsis*, *Cryptosytilis*, *Erythrodes*, *Goodyera*, *Habenaria*, *Liparis*, *Acriopsis*, *Bromhcadia*, *Bulbophyllum*, *Cleisomeria*, *Cleisotoma*, *Coelogyne*, *Dendrobium*, *Diploprora*, *Drymoda*, *Epigeneium*, *Ionc*, *Panisea*, *Porpax*, *Aphyllorchis*, *Didymoplexiella*, *Didymoplexiopsis*, *Didymoplexis*, *Epipogium*
4. ป่าผสมผลัดใบ พบกล้วยไม้ในสกุล *Arundina*, *Brachycorythis*, *Eulophia*, *Geodorum*, *Habenaria*, *Nervcilia*, *Paphiopedilum*, *Acriopsis*, *Aeride*, *Ascocentrum*, *Bulbophyllum*, *Chiloschista*, *Cleisomeria*, *Dendrobium*, *Gastrochilus*, *Hygrochilus*, *Luisia*

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5. ป่าเต็งรัง พบกล้วยไม้ในสกุล Arundina, Doritis, Eulophia, Geodorum, Habenaria, Nerveilia, Paphiopedilum, Aerides, Chiloschista, Cleisomeria, Coelogyne, Dendrobium, Hygrochilus, Luisia ,

6. ป่าสน พบกล้วยไม้ในสกุล Arundina, Doritis, Eulophia, Dendrobium, Diploprora, Aphyllorchis

7. ป่าทุ่งหญ้า พบกล้วยไม้ในสกุล Anthogonium, Arundina, Eulophia, Geodorum

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Title : A Study and collected data of local Orchids 50 species in the Lower Northeast of Thailand

By : Mr. Rattanachai Insea

Major : Horticulture

Department : Horticulture

Faculty : Agriculture Technology

Advisor : Mr. Suporn Hemindra

Abstract

The study and collect data of local Orchids species in the Lower Northeast of Thailand 50 species were the study on character of botany and ecology . The local Orchids species in the Lower Northeast can divide according to ecology are seven grope 1. Moist evergreen forest 2. Dry evergreen forest 3. Coniferous forest or Pine forest 4. Hill evergreen forest 5. Mixed Deciduous Forests 6. Deciduous Dipterocarp forest 7. Savana

1. **Moist evergreen forest** Acanthephippium, Arundina, Brachycorythis, Calanthe, Cryptosytilis, Goodyera, Habenaria, Acriopsis, Bromheadia, Cleisotoma, Coelogyne, Cryptopylos, Epicrianthes, Hygrochilus, Didymoplexis, Epipogium

2. **Dry evergreen forest** Acanthephippium, Arundina, Brachycorythis, Calanthe, Crepidium, Cryptosytilis, Goodyera, Liparis, Acriopsis, Acrides, Ascocentrum, Chiloschista, Cryptopylos, Dendrobium, Epicrianthes, Gastrochilus, Smitinandia, Aphyllorchis, Didymoplexiella, Didymoplexiopsis, Didymoplexis, Epipogium

3. **Hill evergreen forest** Acanthephippium, Anoectochilus, Arundina, Calanthe, Cephalantheropsis, Cryptosytilis, Erythrodes, Goodyera, Habenaria, Liparis, Acriopsis, Bromheadia, Bulbophyllum, Cleisomeria, Cleisotoma, Coelogyne, Dendrobium, Diploprora, Drymoda, Epigeneium, Ione, Panisea, Porpax, Aphyllorchis, Didymoplexiella, Didymoplexiopsis, Didymoplexis, Epipogium

4. **Mixed Deciduous Forests** Arundina, Brachycorythis, Eulophia, Geodorum, Habenaria, Nerveilia, Paphiependilum, Acriopsis, Aerides, Ascocentrum, Bulbophyllum, Chiloschista, Cleisomcria, Dendrobium, Gastrochilus, Hygrochilus, Luisia

5. **Deciduous Dipterocarp forest** Arundina, Doritis, Eulophia, Geodorum, Habenaria, Nerveilia, Paphiependilum, Aerides, Chiloschista, Cleisomeria, Coelogyne, Dendrobium, Hygrochilus, Luisia

6. **Coniferous forest or Pine forest** Arundina, Doritis, Eulophia, Dendrobium, Diploprora, Aphyllorchis

7. **Savana** Anthogonium, Arundina, Eulophia, Geodorum

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คำนิยม

ปัญหาพิเศษเล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ลงได้ เพราะข้าพเจ้าได้รับความเมตตา และได้รับความช่วยเหลือ จากบุคคลหลายๆท่าน

ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่ให้กำลังใจและสนับสนุนการศึกษาแก่ข้าพเจ้ามาโดยตลอด ขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ สุภร เหมินทร์ ที่กรุณาให้คำปรึกษาชี้แนะ ตักเตือนเกี่ยวกับทุกๆเรื่อง ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ พร้อมทั้งขอบคุณเพื่อนๆทุกคนที่คอยให้ช่วยเหลือเสมอมา อีกทั้งต้องขอขอบคุณ พี่ๆที่ให้คำแนะนำและประสบการณ์ต่างๆด้วยดีตลอดมา จนกระทั่งปัญหาพิเศษเล่มนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาพืชสวนทุกท่าน ที่ช่วยสั่งสอนและให้คำชี้แนะมาโดยตลอด

นายรัตนชัย อินทริย์

พฤษภาคม 2550

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนิยาม	จ
สารบัญเรื่อง	ฉ
สารบัญภาพ	ฅ
คำนำ	1
วัตถุประสงค์	2
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	2
ตรวจเอกสาร	3
อุปกรณ์และวิธีการดำเนินงาน	85
ผลการศึกษา	86
นกแก้วปากหงาย	86
เอื้องนมหนู	88
เอื้องกุหลาบแดง	90
กุหลาบมาลัยแดง	92
ว่านน้ำทอง	94
เอื้องพร้าว	96
เอื้องแฝงกุ	98
หญ้าจิมฟันควาย	100
เอื้องเข็มแสด	102
ว่านนางบัวป้อม	104
เอื้องโรย	106
เอื้องกิบมาใหญ่	108
สิงโตสยาม	110
ข้าวดอกฤาษี	112
เอื้องกลีบเกลียว	114
พญาไฉไล	116
คอกว่าง	118

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
เอื้องปากส้อม	120
เอื้องลำเทียนปากคำ	122
แห้วหมูปากหยัก	124
เอื้องมังกร	126
เอื้องเมงมูม	128
เอื้องคำ	130
เอื้องสายสามสี	132
กล้วยส้มสยาม	134
เอื้องคีรีวงศ์	136
กล้วยมดดอกขาว	138
กระต่ายหูตู	140
ม้าวิ่ง	142
เอื้องคำดอกสร้อย	144
สิงโตธานีฟ	146
เอื้องศรีเที่ยง	148
กล้วยปลวก	150
เอื้องดินนายบุญ	152
อึ่งนวล	154
ว่านหัวครู	156
ช้างรอบคอบ	158
ว่านงูนาง	160
ว่านนางตาม	162
ขาวล่อ	164
ปีศาจ	166
เอื้องนางรุ่ง	168
เอื้องทับทิมเขาใหญ่	170

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
เอื้องกลีบม้วนดอกแดง	172
เอื้องลิ้นคำใหญ่	174
เอื้องใบบัวบก	176
เอื้องรอรอง	178
รองเท้านารีเหลืองปราจีน	180
เอื้องเมื่อดุม	182
เข็มหนู	184

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 1 แสดงลักษณะดอกของนกแก้วปากหงาย	87
ภาพที่ 2 แสดงลักษณะลำต้นของนกแก้วปากหงาย	87
ภาพที่ 3 แสดงลักษณะต้นของเอื้องนมหนู	89
ภาพที่ 4 แสดงลักษณะดอกของเอื้องนมหนู	89
ภาพที่ 5 แสดงลักษณะลำต้นและช่อดอกของเอื้องกุหลาบแดง	91
ภาพที่ 6 แสดงลักษณะลำต้นของกุหลาบมาลัยแดง	93
ภาพที่ 7 แสดงลักษณะดอกของกุหลาบมาลัยแดง	93
ภาพที่ 9 แสดงลักษณะลำต้นและช่อดอกของว่านน้ำทอง	95
ภาพที่ 8 แสดงลักษณะดอกของว่านน้ำทอง	95
ภาพที่ 10 แสดงลักษณะดอกของว่านพร้าว	97
ภาพที่ 11 แสดงลักษณะช่อดอกของเอื้องแฝงภู	99
ภาพที่ 12 แสดงลักษณะดอกของเอื้องแฝงภู	99
ภาพที่ 13 แสดงลักษณะดอกของหญ้าจิมฟันควาย	101
ภาพที่ 14 แสดงลักษณะลำต้นและช่อดอกของเอื้องเข็มเสด	103
ภาพที่ 15 แสดงลักษณะช่อดอกของว่านนางบัวป่อง	105
ภาพที่ 16 แสดงลักษณะดอกของว่านนางบัวป่อง	105
ภาพที่ 17 แสดงลักษณะดอกของเอื้องโรย	107
ภาพที่ 18 แสดงลักษณะลำต้นของเอื้องโรย	107
ภาพที่ 19 แสดงลักษณะช่อดอกของเอื้องกิบม้าใหญ่	109
ภาพที่ 20 แสดงลักษณะดอกของเอื้องกิบม้าใหญ่	109
ภาพที่ 21 แสดงลักษณะดอกของสิงโตสยาม	111
ภาพที่ 22 แสดงลักษณะลำต้นของสิงโตสยาม	111
ภาพที่ 23 แสดงลักษณะลำต้นของ ข้าวดอกฤาษี	113
ภาพที่ 24 แสดงลักษณะช่อดอกของข้าวดอกฤาษี	113
ภาพที่ 25 แสดงลักษณะดอกของเอื้องกลีบเกลียว	115
ภาพที่ 26 แสดงลักษณะดอกของพญาไร้ใบ	117
ภาพที่ 27 แสดงลักษณะดอกของคอกว่าง	119

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 28 แสดงลักษณะต้นของเอื้องปากสีอม	121
ภาพที่ 29 แสดงลักษณะดอกของเอื้องปากสีอม	121
ภาพที่ 30 แสดงลักษณะดอกของเอื้องเทียนปากดำ	123
ภาพที่ 31 แสดงลักษณะดอกของเอื้องเทียนปากดำ	123
ภาพที่ 32 แสดงลักษณะลำต้นของเห่าหมูปากหยัก	125
ภาพที่ 33 แสดงลักษณะดอกของเห่าหมูปากหยัก	125
ภาพที่ 34 แสดงลักษณะต้นของเอื้องมังกร	127
ภาพที่ 35 แสดงลักษณะดอกของเอื้องมังกร	127
ภาพที่ 36 แสดงลักษณะดอกของเอื้องแมงมุม	129
ภาพที่ 37 แสดงลักษณะดอกของเอื้องคำ	131
ภาพที่ 38 แสดงลักษณะลำต้นของเอื้องสายสามสี	133
ภาพที่ 39 แสดงลักษณะดอกของเอื้องสายสามสี	133
ภาพที่ 40 แสดงลักษณะดอกของกล้วยส้มสยาม	135
ภาพที่ 41 แสดงลักษณะช่อดอกของกล้วยส้มสยาม	135
ภาพที่ 42 แสดงลักษณะดอกของเอื้องคีรีวง	137
ภาพที่ 43 แสดงลักษณะช่อดอกของกล้วยมดดอกขาว	139
ภาพที่ 44 แสดงลักษณะดอกของกล้วยมดดอกขาว	139
ภาพที่ 45 แสดงลักษณะดอกของกระต่ายหูตู	141
ภาพที่ 46 แสดงลักษณะลำต้นและดอกของม้าวิ่ง	143
ภาพที่ 47 แสดงลักษณะลำต้นของเอื้องคำดอกสร้อย	145
ภาพที่ 48 แสดงลักษณะดอกของเอื้องคำดอกสร้อย	145
ภาพที่ 49 แสดงลักษณะของลำต้นของสิงโตธานีฟ	147
ภาพที่ 50 แสดงลักษณะดอกของสิงโตธานีฟ	147
ภาพที่ 51 แสดงลักษณะลำต้นและดอกของเอื้องศรีเที่ยง	149
ภาพที่ 52 แสดงลักษณะช่อดอกของกล้วยปลวก	151
ภาพที่ 53 แสดงลักษณะดอกที่กำลังติดฝักของกล้วยปลวก	151
ภาพที่ 54 แสดงลักษณะลำต้นและดอกของเอื้องดินนายบุญ	153

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 55 แสดงลักษณะช่อดอกของอิงนวล	155
ภาพที่ 56 แสดงลักษณะดอกของอิงนวล	155
ภาพที่ 57 แสดงลักษณะช่อดอกของว่านหัวครุ	157
ภาพที่ 58 แสดงลักษณะดอกของว่านหัวครุ	157
ภาพที่ 59 แสดงลักษณะลำต้นและดอกของข้างรอบคอ	159
ภาพที่ 60 แสดงลักษณะลำต้นของว่านจูงนาง	161
ภาพที่ 61 แสดงลักษณะดอกของว่านจูงนาง	161
ภาพที่ 62 แสดงลักษณะช่อดอกของว่านนางตาม	163
ภาพที่ 63 แสดงลักษณะดอกของว่านนางตาม	163
ภาพที่ 64 แสดงลักษณะลำต้นของขาวล่อ	165
ภาพที่ 65 แสดงลักษณะดอกของขาวล่อ	165
ภาพที่ 66 แสดงลักษณะต้นของปีคแดง	167
ภาพที่ 67 แสดงลักษณะดอกของปีคแดง	167
ภาพที่ 68 แสดงลักษณะดอกของเอื้องนางรุ่ง	169
ภาพที่ 69 แสดงลักษณะลำต้นของเอื้องทับทิมเขาใหญ่	171
ภาพที่ 70 แสดงลักษณะดอกของเอื้องทับเขาใหญ่	171
ภาพที่ 71 แสดงลักษณะลำต้นของเอื้องกลีบม้วนดอกแดง	173
ภาพที่ 72 แสดงลักษณะดอกของเอื้องกลีบม้วนดอกแดง	173
ภาพที่ 73 แสดงลักษณะลำต้นของเอื้องลิ้นคำใหญ่	175
ภาพที่ 74 แสดงลักษณะดอกของเอื้องลิ้นคำใหญ่	175
ภาพที่ 75 แสดงลักษณะดอกของเอื้องใบบัวบก	177
ภาพที่ 76 แสดงลักษณะการติดฝักของเอื้องใบบัวบก	177
ภาพที่ 77 แสดงลักษณะต้นของเอื้องรงรอง	179
ภาพที่ 78 แสดงลักษณะดอกของเอื้องรงรอง	179
ภาพที่ 79 แสดงลักษณะดอกของรองเท้านารีเหลืองปราจีน	181
ภาพที่ 80 แสดงลักษณะต้นของรองเท้านารีเหลืองปราจีน	181
ภาพที่ 81 แสดงลักษณะต้นและดอกของเอื้องเมื่อดูม	183

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 82 แสดงลักษณะต้นและดอกของเอื้องเม็คคุม	183
ภาพที่ 83 แสดงลักษณะดอกของเข็มหนู	184
ภาพที่ 84 แสดงลักษณะลำต้นของเข็มหนู	184

คำนำ

กล้วยไม้จัดอยู่ในวงศ์ Orchidaceae และเป็นวงศ์ที่มีความหลากหลายของสายพันธุ์มากที่สุดวงศ์หนึ่ง และประเทศไทยนั้นเป็นแหล่งหนึ่งที่มีความหลากหลายของสายพันธุ์กล้วยไม้มากที่สุดแห่งหนึ่ง ทั้งนี้เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ของประเทศไทยตั้งอยู่บนส่วนคาบเกี่ยวของพื้นที่ ภูมิศาสตร์พืชพรรณ (Biogeographic/Floristic region) ระหว่าง 3 ภูมิภาคด้วยกันคือ Indo-Burmes region มีอาณาเขตอยู่ทางภาคเหนือ ตะวันตกเฉียงเหนือ และภาคตะวันตกของประเทศ Indo-Chinese region มีอาณาเขตอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือและบางส่วนของภาคตะวันออก และ Malcsian region มีอาณาเขตอยู่ทางภาคใต้ ตั้งแต่ระนองลงไป และที่ปลายแหลมของภาคตะวันออก (วิเชียร,2544)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ประกอบด้วยพื้นที่ 9 จังหวัดคือ จังหวัดชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ร้อยเอ็ด ยโสธร อำนาจเจริญ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี ตั้งอยู่ในที่ราบสูงโคราช ตอนล่างจดชายแดนประเทศพม่า ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบสูง มีภูเขาเตี้ยๆ มักเป็นเขายอดตัด ภูมิอากาศร้อนแห้งแล้ง มีช่วงฝนสั้น มีฤดูแล้งยาวนาน เป็นสังคมพืชแบบ Indo-Chinese region เช่นเดียวกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน สภาพป่าส่วนใหญ่เป็นป่าเต็งรัง ป่าสนเขา ป่าดิบแล้ง และป่าทุ่งหญ้า มีพืชพรรณที่กระจายมาจากกัมพูชาและเวียดนามตอนใต้ อีกทั้งมีแหล่งพืชพรรณบนภูเขาสูง และมีอากาศหนาวเย็นตลอดปีได้แก่ เขาใหญ่ และภูเขี้ยว ส่วนแหล่งพืชหายากและพืชเฉพาะถิ่นที่สำคัญได้แก่ ผาแต้ม เขาพระวิหาร จึงกล่าวได้ว่าพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ เป็นอีกแหล่งหนึ่งที่มีความหลากหลายทางด้านชนิดพรรณและชนิดสกุลของกล้วยไม้ในท้องถิ่นมาก แต่ในปัจจุบันสภาพป่าไม้และสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคนี้ได้ถูกทำลายไปเป็นจำนวนมากและยังขาดการเก็บข้อมูลพันธุ์ไม้ที่เหมาะสมทำให้องค์ความรู้ที่ได้ไม่ครบถ้วน ทำให้ขาดความรู้และความเข้าใจในทรัพยากรในท้องถิ่น เป็นที่น่าเป็นห่วงอย่างมากจึงหวังว่าการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาพรรณกล้วยไม้ในภูมิภาคที่จะช่วยส่งเสริมองค์ความรู้ที่มีอยู่ให้เพิ่มมากขึ้นในอนาคต และเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรกล้วยไม้ไทยให้คงอยู่ตลอดไป

วัตถุประสงค์

1. รวบรวมข้อมูลพันธุ์กล้วยไม้พื้นเมืองที่พบในเขตภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้
2. ศึกษาข้อมูลทางด้านนิเวศวิทยา การเจริญเติบโตในธรรมชาติ และเขตการกระจายพันธุ์
3. ศึกษาลักษณะทางพฤกษศาสตร์และจัดจำแนกกล้วยไม้พื้นเมืองในภูมิภาค
4. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกล้วยไม้ในสกุลต่างๆที่พบในเขตภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รวบรวมข้อมูลของกล้วยไม้พื้นเมืองที่มีการพบในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ให้ได้มากที่สุด
2. สามารถจำแนกพันธุ์กล้วยไม้พื้นเมืองจากการศึกษาลักษณะทางด้านพฤกษศาสตร์
3. ได้เรียนรู้สภาพแวดล้อมที่กล้วยไม้เจริญเติบโตในสภาพธรรมชาติ
4. เข้าใจถึงเหตุผลและความต้องการปัจจัยในการดำรงชีวิตของกล้วยไม้ในธรรมชาติ
5. เป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการศึกษา นิเวศวิทยา และ สรีรวิทยาของกล้วยไม้พื้นเมือง
6. เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุ์พืชต่อไป

ผลการศึกษากลุ่มพืชตัวอย่าง

นกแก้วปากหงาย

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Acanthephippium sylhetense* Lindl.

ชื่อพ้อง : -

ชื่อไทย : นกแก้วปากหงาย

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางด้านข้าง ลำลูกกล้วยอวบน้ำรูปกรวยคว่ำ

ใบ : ใบรูปใบหอกกลับหรือรูปแถบแกมรูปหอก มีเส้นแนวพับจีบตามแนวยาว บางคล้ายแผ่นกระดาษ เรียบเป็นมัน ขนาดประมาณ 5 x 15 เซนติเมตร ปลายใบแหลม โคนใบเป็นกาบห่อหุ้มลำลูกกล้วยไว้บางส่วน

ช่อดอก : ช่อดอกเป็นช่อแบบกระจุก เกิดจากโหนดลำลูกกล้วย ช่อดอกตั้งตรงค่อนข้างสั้น มีใบประดับรูปขอบขนานแกมรูปไข่ มีลายเส้นสีค่อนข้างเข้ม 7 ลาย

ดอก : ดอกมีขนาดประมาณ 2 เซนติเมตร กลีบดอกรูปรีแกมรูปไข่ ปลายกลีบมน มีสีชมพูหรือกลีบเลี้ยงมีลายเส้นสีเข้ม 6-8 เส้น กลีบปากมีแถบด้านข้างขนาดใหญ่ ตรงกลางของกลีบปากมีสัน 5 สันเรียงขนานกัน เสาเกสรอ้วนและมีฐานยาวเชื่อมกับโคนกลีบเลี้ยงจนเป็นคางดอก

เขตกระจายพันธุ์ : เนปาล สิกขิม ภูฏาน อินเดียทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือ เวียดนาม พม่า มาเลเซีย และไทย

ประเทศไทยพบที่ : เชียงใหม่ นครราชสีมา ชลบุรี นครศรีธรรมราช

ถิ่นอาศัย : เป็นกล้วยไม้ดิน พบในป่าดิบแล้ง ป่าดิบเขา และป่าดงดิบชื้น ที่เป็นดินร่วนปนทรายมีเศษซากอินทรีย์วัตถุกองทับถมกันพอสมควร มีแสงรำไรจนถึงค่อนข้างมือครึม ในความสูง 300-1,500 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูออกดอก : เดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายน ช่วงออกดอกจะไม่ทิ้งใบ

ภาพที่ 1 แสดงลักษณะดอกนกแก้วปากหงาย

ภาพที่ 2 แสดงลักษณะต้นของนกแก้วปากหงาย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอื้องนมหนู

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Acriopsis indica* Wight.

ชื่อพ้อง :-

ชื่อไทย : เอื้องนมหนู

ชื่ออื่น : รุหินี เกศาพระเจ้า

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางด้านข้าง ลำลูกกล้วยค่อนข้างกลม

ใบ : ใบรูปแถบสองใบ ปลายใบแหลม แผ่นใบค่อนข้างบางและเรียบเป็นมัน เมื่อใบแก่หลุดร่วงจะเหลือกาบใบเป็นเยื่อบางๆ

ช่อดอก : ช่อดอกแบบช่อกระจุกแก่งแยกแขนง ช่อดอกออกจากโคนลำต้นและสามารถออกก้านดอกใหม่ช่อก้านดอกเก่าได้

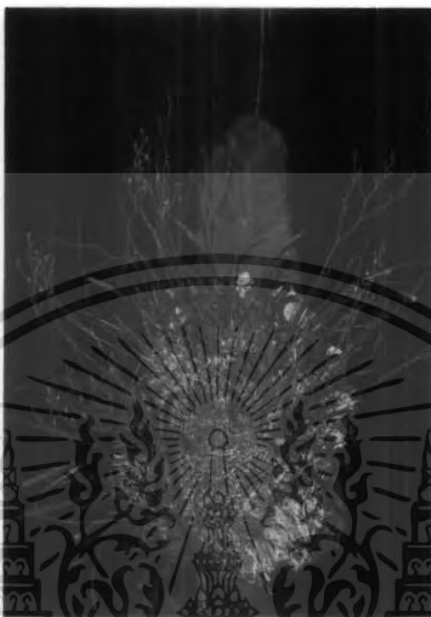
ดอก : ดอกกว้างประมาณ 1 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงคู่ข้างเชื่อมกันเป็นกลีบเดียว กลีบเลี้ยงและกลีบดอกรูปแถบ ปลายมน สีเขียวแกมเหลืองและมีจุดสีน้ำตาลแกมม่วงจำนวนมาก กลีบปากรูปขอบขนานขอบกลีบหยัก มีสันสองสัน กลีบสีขาว พบจุดสีม่วงอ่อนสองจุด เส้าเกสรมีรยางค์รูปแถบ

เขตการกระจายพันธุ์ : พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม มาเลเซีย อินโดนีเซีย และไทย

ประเทศไทยพบที่ : เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตราด ชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี ตรัง นครราชสีมา อำนาจเจริญ อุบลราชธานี

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้อิงอาศัย พบในป่าดิบแล้ง ป่าดิบชื้น ป่าผสมผลัดใบ และป่าดิบเขา ที่ความสูงระดับ 400-1,700 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูออกดอก : เดือนมีนาคมถึงเมษายน ช่วงออกดอกจะไม่ทิ้งใบ

ภาพที่ 3 แสดงลักษณะต้นของเอื้องนมหนู

ภาพที่ 4 แสดงลักษณะของเอื้องนมหนู

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอื้องกุหลาบแดง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Aerides crassifolia* Parish. & Berridge

ชื่อพ้อง : -

ชื่อไทย : เอื้องกุหลาบแดง

ชื่ออื่น : เอื้องฟ้าห้า กุหลาบแดง

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางปลายยอด ค่อนข้างสั้นและตั้งตรง

ใบ : ใบรูปแถบเรียงสลับอยู่ในระนาบเดียว แผ่นใบหนาและค่อนข้างอวบน้ำ มีจุดสีม่วงแดงประเล็กน้อยเมื่อพบในสภาพแห้งและขาดน้ำ เมื่อใบแก่หูลุ่ร่วงจะเหลือส่วนโคนของกาบใบเก่าติดอยู่กับลำต้น

ช่อดอก : ช่อดอกแบบกระจะจะ เอนหรือโค้งลง จะออกที่ด้านข้างลำต้นโดยแทงทะลุกาบใบออกมา ดอกต่อช่อค่อนข้างโปร่ง มีประมาณ 15-20 ดอกต่อก้าน

ช่อดอก : ดอกกว้างประมาณ 2 เซนติเมตร สีม่วงอมแดงจนถึงม่วงอ่อน กลีบเลี้ยงบนรูปไข่กลับ กลีบเลี้ยงคู่ข้างรูปแถบกว้างและเชื่อมกับโคนเส้าเกสร กลีบดอกรูปไข่กลับ กลีบปากเป็นรูปสามแฉกค่อนข้างเด่นชัด แฉกกลางมีขนาดใหญ่ขอบมีหยัก แฉกข้างเว้าเกือบเป็นรูปเคียว มีเดือยดอกซ่อนอยู่ใต้แฉกกลาง เส้าเกสรสีขาว มีกลิ่นหอม

เขตการกระจายพันธุ์ : อินเดียน พม่า กัมพูชา เวียดนาม และไทย

ประเทศไทยพบที่ : เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน พิชณุโลก ขอนแก่น สกลนคร เลย ชัยภูมิ นครราชสีมา นครนายก กาญจนบุรี ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้อิงอาศัย พบในป่าดงดิบแล้ง และป่าผสมผลัดใบ ตามที่โล่งแจ้งแสงแดดจัด

ฤดูออกดอก : เดือนเมษายนถึงพฤษภาคม ช่วงออกดอกจะไม่ทิ้งใบ

ภาพที่ 5 แสดงลักษณะลำต้นและช่อดอกของเอื้องกุหลาบแดง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กุหลาบมาลัยแดง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Aerdis multiflora* Roxb.

ชื่อพ้อง : -

ชื่อไทย : กุหลาบมาลัยแดง

ชื่ออื่น : มาลัยแดง พวงมาลัย เอื้องนกน้อย เอื้องพวงมาลัย เอื้องหางจ๋อน

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางปลายยอด สั้นและตั้งตรง

ใบ : ใบรูปแถบ ขนาดประมาณ 2 x 15 เซนติเมตร ค่อนข้างอวบน้ำ เรียงตัวกันแน่น มีจุดประกระจายอยู่ทั่วไปเมื่อใบแก่หลุดร่วงจะคงเหลือ โคนกาบใบแก่ติดอยู่กับลำต้น

ช่อดอก : ช่อดอกแบบกระจ่าง ช่อดอกห้อยลง ออกที่ด้านข้างลำต้น โดยแทงทะลุกาบใบออกมา ในการออกดอกหนึ่งครั้งอาจมีมากกว่า 1 ช่อ

ดอก : ดอกขนาดประมาณ 1.5 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงรูปรีแกมรูปขอบขนาน กลีบดอกรูปขอบขนานแกมรูปไข่กลับ กลีบปากรูปหัวใจ ปลายตัดและเว้าตื้น ขอบกลีบมีหยักเล็กน้อย กลีบทั้งห้ามีปลายมน พื้นกลีบสีขาวหรือสีแดงระเรื่อ มีจุดประสีแดงเข้มกระจายอยู่และหนาแน่นบริเวณปลายกลีบ ยกเว้นสีปากมีสีแดงเข้มกว่ากลีบอื่น มีจุดหรือปื้นสีเข้มจำนวนมาก และมีเดือยดอกสั้นๆ ปรกยอยู่ด้านหลังของดอก

เขตกระจายพันธุ์ : เนปาล สิกขิม ภูฏาน อินเดีย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม และไทย

ประเทศไทยพบที่ : แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ ลำปาง แพร่ ชัยภูมิ นครพนม สกลนคร มุกดาหาร เพชรบูรณ์ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ นครราชสีมา นครนายก ชลบุรี จันทบุรี อุทัยธานี กาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้อิงอาศัยที่พบได้ในป่าเต็งรัง ในหลายระดับความสูง ตามบริเวณที่โล่งแจ้ง แสงแดดจัด

ฤดูออกดอก : เดือนเมษายนถึงพฤษภาคม ช่วงออกดอกจะไม่ทิ้งใบ

ภาพที่ 6 แสดงลักษณะอัคคีของกุหลาบมาลัยแดง

ภาพที่ 7 แสดงลักษณะดอกของกุหลาบมาลัยแดง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ว่านน้ำทอง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Anoectochilus roxburghii* (Wall.) Lindl.

ชื่อท้องถิ่น : -

ชื่อไทย : ว่านน้ำทอง

ชื่ออื่น : ว่านไผ่นา

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางด้านข้างทอดเลื้อยไปตามพื้นแล้วชูยอดขึ้น

ใบ : ใบรูปรีจนถึงรูปรีแกมรูปไข่ ขนาดประมาณ 2 x 3 เซนติเมตร สีน้ำตาลแกมม่วงและมีลายร่างแหสีทองแดง แผ่นใบมีขนปกคลุม ใบค่อนข้างอวบน้ำประหัดง่าย

ช่อดอก : ช่อดอกแบบกระจุกยาวประมาณ 5-8 เซนติเมตร ทั้งช่อดอก ใบประดับ ก้านดอก และรังไข่ มีขนปกคลุม

ดอก : ดอกขนาด 0.8-1 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงบนรูปรี กลีบเลี้ยงคู่ข้างรูปขอบขนาน แกมรูปรี และค่อนข้างเปี้ยว ทั้งสามกลีบมีสีน้ำตาลแกมม่วงคล้ำ ด้านนอกมีขนแข็ง กลีบดอกเปี้ยว สีขาว ปลายกลีบแหลมและเชื่อมติดกับกลีบเลี้ยงบน กลีบปากสีขาวอยู่ทางด้านบน มีรยางค์ยาวข้างละ 3-4 อัน ปลายกลีบเป็นแฉกแหลมรูปขอบขนานคล้ายใบพาย

เขตกระจายพันธุ์ : เนปาล อินเดีย จีน ลาว เวียดนาม และไทย

ประเทศไทยพบที่ : เชียงใหม่ เลข ชัยภูมิ

ถิ่นอาศัย : กอกล้วยไม้ดินขนาดเล็กที่มีถิ่นอาศัยอยู่ในป่าดิบเขาและป่าดิบแล้ง บางครั้งเจริญบนโขดหินที่มีเศษซากอินทรีย์วัตถุทับถม มีแสงแดดรำไรจนถึงค่อนข้างมืดครึ้ม และดินเป็นดินร่วนปนทราย ในความสูงประมาณ 800-1,200 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูออกดอก : เดือนตุลาคมถึงพฤศจิกายน ช่วงออกดอกไม่ทิ้งใบ

ภาพที่ 8 แสดงลักษณะต้นและช่อดอกของว่านน้ำทอง

ภาพที่ 9 แสดงลักษณะดอกของว่านน้ำทอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ว่านพร้าว

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Anthognium gracile* Wall. ex Lindl.

ชื่อพ้อง : -

ชื่อไทย : ว่านพร้าว

ชื่ออื่น : -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางด้านข้าง มีการสร้างลำต้นต้นใต้ดินแบบมันเผือก

ใบ : ใบรูปแถบและมีร่องพับจีบตามแนวยาว ขนาดประมาณ 2 x 20 เซนติเมตร มีสองใบปลายใบแหลม แผ่นใบบางเหมือนกระดาษเมื่อหลูกร่วงจะเหลือกาบตรงโคนใบเป็นเชือกบางๆ ห่อหุ้มหัวไว้ป้องกันการสูญเสียน้ำ

ช่อดอก : ช่อดอกแบบกระจะยาวและตั้งตรง ออกที่ข้างลำต้น ก้านผอมยาว ผิวเรียบมัน มีดอกประมาณ 5-7 ดอกต่อก้าน

ดอก : ดอกขนาดประมาณ 0.8-1 เซนติเมตร สีขาวอมชมพู หรือสีม่วงอ่อนจนถึงสีม่วงเข้ม มีใบประดับไม่หลูกร่วง ก้านดอกและรังไข่ยาวกว่าความยาวของดอก ตัวดอกหักทำมุม 90 องศากับแกนดอก กลีบเลี้ยงเชื่อมกันสองในสามส่วนของความยาวกลีบจนกลายเป็นเหมือนหลอดสั้นๆ ปลายแผ่ออกเป็นสามแฉก กลีบดอกรูปช้อน ปลายกลีบมน กลีบปากอยู่ทางด้านบนและเป็น 3 แฉก

เขตการกระจายพันธุ์ : เนปาล สิกขิม ภูฏาน อินเดีย พม่า จีน ลาว เวียดนาม และไทย

ประเทศไทยพบได้ที่ : เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน เลย นครราชสีมา

ถิ่นอาศัย : ถ้วยไม้ดินขนาดเล็กที่พบได้ในป่าทุ่ง ขึ้นบนดินทรายในที่โล่งแจ้งแสงแดดจัด ในความสูง 1,000-1,200 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูออกดอก : เดือนกันยายนถึงตุลาคม ช่วงออกดอกจะทิ้งใบ จากนั้นจะเข้าระยะพักตัว เหลือเพียงหัวใต้ดินตลอดฤดูแล้ง และเจริญอีกครั้งในฤดูฝน

ภาพที่ 10 แสดงลักษณะตอกของว่านพร้าว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอื้องแฝง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Aphyllorchis montana* Rchb.f.

ชื่อท้องถิ่น : -

ชื่อไทย : เอื้องแฝง

ชื่ออื่น : -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางด้านข้าง เป็นเหง้าทอดขนานอยู่ใต้ดิน

ใบ : ใบได้ลดรูปลงเหลือเป็นเพียงใบเกล็ดขนาดเล็กสีม่วง

ช่อดอก : ช่อดอกแบบกระจุก แทงออกจากเหง้า ตั้งตรง สีม่วงคล้ำ เกลี้ยงเป็นมัน ใบประดับรูปสามเหลี่ยมปลายแหลม ไม่ห่อหุ้ม มีดอกประมาณ 5-10 ดอกต่อก้าน

ดอก : ดอกขนาดประมาณ 1 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงและกลีบดอกรูปขอบขนาน ปลายมน อวบหนา มีสีน้ำตาลแกมเหลือง กลีบปากรูปไข่ ปลายกลีบรูปรี ด้านบนของกลีบปากไม่เรียบ และมีหูเป็นครีบทั้งชั้นทั้งสองข้าง

เขตการกระจายพันธุ์ : สิกิมิ อินเดียน พม่า จีน มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และไทย

ประเทศไทยพบได้ที่ : เชียงใหม่ ชัยภูมิ เลย นครราชสีมา จันทบุรี นครศรีธรรมราช กระบี่

ถิ่นอาศัย : กอกล้วยไม้กินซากขนาดเล็กที่อาศัยอยู่ในป่าดิบแล้ง หรือป่าดิบเขา ป่าเต็งรังผสมสน ในบริเวณที่ แสงแดดรำไรจนถึงค่อนข้างมืดครึ้ม ทั้งดินที่มีซากพืชทับถมกันเป็นจำนวนมากและดินลูกรัง ที่ความสูง 600-1,300 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูออกดอก : เดือนตุลาคมถึงพฤศจิกายน ช่วงระยะเวลาการออกดอกสั้นมาก หลังจากนั้นจะพักตัวโดยเหลือเพียงเหง้าอยู่ใต้ดิน และเจริญอีกครั้งในช่วงฤดูฝน

ภาพที่ 11 แสดงลักษณะช่อดอกของเอื้องแฝง

ภาพที่ 12 แสดงลักษณะดอกของเอื้องแฝง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หญ้าจิมฟันควาย

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Arundina graminifolia* (D.Don) Hochr.

ชื่อท้องถิ่น : -

ชื่อไทย : หญ้าจิมฟันควาย

ชื่ออื่น : ยี่โตปี่นัง เอื้องไผ่ เอื้องใบไผ่ ง่อนดากหาย เข้มเหลือง เข้มดอกขาว

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางด้านข้าง ลำลูกกล้วยหรือลำต้นเทียมรูปทรงกระบอกขึ้นชิดกันเป็นกอ ความสูง 15-160 เซนติเมตร

ใบ : ใบรูปแถบ ขนาดประมาณ 1.2-2 x 12 -20 เซนติเมตร ปลายแหลม แผ่นใบแข็งเรียบลื่น เป็นมันเมื่อหลุ่ร่วงจะเหลือกาบใบเป็นเชื้อห่อหุ้มลำต้นไว้

ช่อดอก : ช่อดอกเป็นช่อแบบกระจุกเจริญจากปลายลำลูกกล้วย พบบ้างที่ช่อดอกมีการแตกแขนง มีใบประดับรูปสามเหลี่ยมรูปสามเหลี่ยม หยาบและค่อนข้างแข็งติดทนนาน มีดอกประมาณ 2-6 ดอกต่อช่อ ดอกมักทยอยจะบานครั้งละ 1 ดอก

ดอก : ขนาดดอกมีตั้งแต่ 2-6 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงรูปขอบขนานแกมรูปใบหอก กลีบดอกรูปรีทั้งห้ากลีบมีสีขาวจนถึงสีชมพูแกมม่วงเข้ม ปลายกลีบแหลม กลีบปากมีขนาดใหญ่ที่สุดรูปไข่ สีชมพูอ่อนจนถึงสีม่วงเข้ม ปลายกลีบหักเล็กน้อย

เขตการกระจายพันธุ์ : กระจายพันธุ์เป็นพื้นที่กว้างในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ประเทศไทยพบได้ที่ : ทุกภูมิภาคของประเทศ

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้ดินที่อาศัยอยู่ในป่าทุ่งหญ้า ป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ ป่าดิบเขา ป่าดิบแล้ง ป่าสนเขา และในป่าพรุ ที่โล่งแจ้งแสงแดดจัดหรือเงาแดดรำไร เจริญได้ทั้งในพื้นที่แห้งแล้งหรือชื้นแฉะมีน้ำขัง ในความสูง 100 – 1,600 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูดอก : เกือบตลอดทั้งปี แต่ดอกในเดือนกันยายนถึงมีนาคม ช่วงออกดอกไม่ทิ้งใบ

ภาพที่ 13 แสดงลักษณะดอกของหญ้าจิมฟันควาย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอื้องเข็มแสด

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ascocentrum miniatum* (Lindl.) Schltr.

ชื่อพ้อง : -

ชื่อไทย : เอื้องเข็มแสด

ชื่ออื่น : พุ่มสุวรรณ เอื้องมันปู เอื้องชางคาง เอื้องช่องคำ เอื้องเหลืองพระฝาง

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางปลายยอด ค่อนข้างสั้นและตั้งตรง

ใบ : ใบรูปแถบเรียวยาวสลักระนาบเดี่ยว ขนาดประมาณ 1 x 8 เซนติเมตร แผ่นใบหนาแข็งผิวเรียบเป็นมันเมื่อแก่จะหลุดร่วงเหลือส่วนโคนของกาบใบห่อหุ้มลำต้นไว้

ช่อดอก : ช่อดอกแบบกระจะ ตั้งตรง ออกจากบริเวณด้านข้างของลำต้น สามารถออกได้หลายช่อพร้อมกัน ดอกในช่อแน่น เป็นรูปทรงกระบอก

ดอก : ดอกขนาดประมาณ 1-1.5 เซนติเมตร สีแสด กลีบเลี้ยงและกลีบดอกรูปไข่กลับ กลีบเลี้ยงมีความกว้างกว่าเล็กน้อย กลีบปากสั้น เป็นรูปขอบขนาน โคนกลีบมีแฉกข้างเป็นติ่งขนาดเล็ก เดือยดอกรูปทรงกระบอกยาวกว่ากลีบปาก ฝากรอบเกสรตัวผู้มีสีน้ำตาลคล้ำ

เขตการกระจายพันธุ์ : อินเดีย มาเลเซีย อินโดนีเซีย พม่า ลาว เวียดนาม ฟิลิปปินส์ และไทย

ประเทศไทยพบที่ : เชียงใหม่ ลำปาง อุตรดิตถ์ สุโขทัย นครราชสีมา มุกดาหาร ชลบุรี จันทบุรี พังงา และสตูล

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้อิงอาศัยที่พบตามป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณ ในที่โล่งแจ้งแสงแดดจัด ในความสูง 300 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูดอก : เดือนมีนาคมถึงเมษายน ช่วงออกดอกไม่ทิ้งใบ ทนทานต่อความแห้งแล้งได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 14 แสดงลักษณะลำต้นและดอกของเอื้องเข็มแสด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ว่านนางบัวป่อง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Brachycorythis henryi* (Schltr.) Summerh.

ชื่อพ้อง : -

ชื่อไทย : ว่านนางบัวป่อง

ชื่ออื่น : เอื้องดินฟ้าม่าน

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : มีลำต้นใต้ดินเป็นหัวแบบมันฝรั่ง มีลำต้นเทียมเหนือดิน มีความสูงประมาณ 25-30 เซนติเมตร ใบรูปไข่จนถึงรูปขอบขนาน ขนาดประมาณ 3 x 5 เซนติเมตร ปลายใบมน

ใบ : ใบรูปรีแกมรูปใบหอก ปลายแหลม ผิวใบด้าน ใบค่อนข้างบางขอบซี่ง่าย

ช่อดอก : ช่อดอกแบบกระช่อกระจะออกที่ปลายลำต้น ดอกออกที่ซอกใบประดับโดยตั้งฉากกับแกนลำต้น

ดอก : ดอกขนาดประมาณ 2 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงบนเชื่อมติดกับกลีบดอกคล้ายเป็นหมวก กลีบเลี้ยงคู่ข้างรูปเคียวบานลู่ไปทางด้านหลัง กลีบดอกรูปแถบ ทั้งห้ากลีบสีขาว กลีบปากรูปรีจนถึงค่อนข้างกลม สีขาว โคนกลีบมีเส้นสีม่วงพาดผ่าน โกลีบขอบกลีบสีม่วง ปลายกลีบบิดเป็นคลื่นเล็กน้อย มีเดือยดอกรูปกรวย

เขตการกระจายพันธุ์ : พม่า จีน ลาว และไทย

ประเทศไทยพบที่ : เชียงราย เชียงใหม่ พะเยา แม่ฮ่องสอน ตาก อุตรธานี พิษณุโลก กาฬสินธุ์ อุบลราชธานี นครนายก จันทบุรี กาญจนบุรี

ถิ่นอาศัย : เป็นกล้วยไม้ดินที่อาศัยในป่าดงดิบชื้น และป่าเบญจพรรณ พบตามที่ร่มแสงแดดรำไร ดินร่วนปนทราย

ฤดูออกดอก : เดือนสิงหาคมถึงกันยายน ช่วงออกดอกจะไม่ทิ้งใบ ฤดูแล้งจะพักตัว เหลือเพียงหัวใต้ดิน

ภาพที่ 15 แสดงลักษณะช่อดอกของว่านนางบัวปิ้ง

ภาพที่ 16 แสดงลักษณะช่อดอกของว่านนางบัวปิ้ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอื้องโรย

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Bromheadia aporoides* Rchb.f.

ชื่อพ้อง : -

ชื่อไทย : เอื้องโรย

ชื่ออื่น : เล็บนกเขา

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางด้านข้าง มีลำต้นเทียมสั้น ขึ้นเป็นกอแน่น

ใบ : ใบรูปแถบขนาด 1.5 x 4.5 เซนติเมตร แข็งผิวเรียบค่อนข้างมัน ปลายใบแหลม แฉกใบหนาคล้ายแผ่นหนัง มีอายุหลายฤดูก่อนหลุดร่วงตรงบริเวณข้อต่อ

ช่อดอก : ช่อดอกแบบกระจะ ออกที่ปลายลำต้นเทียม ก้านช่อดอกสั้นมาก

ดอก : ดอกขนาดประมาณ 2.5-3 เซนติเมตร ทยอบานครั้งละ 1-2 ดอก กลีบเลี้ยงและกลีบดอกรูปขอบขนานแกมรูปรี สีขาวสะอาด ปลายกลีบมนหรือแหลม กลีบปากรูปรีมีแฉกกึ่งกลางกลีบ ปลายมน ขอบเป็นคลื่น หูปากรูปสามเหลี่ยมตั้งชัน มีลายสีแดง จำนวนมาก กลางแผ่นปากมีเนื้อเยื่อ นูนขรุขระสีเหลือง ดอกมีกลิ่นหอม แต่ระยะการบานสั้นมากเพียง 3-5 ชั่วโมงในตอนเช้า

เขตการกระจายพันธุ์ : พม่า ลาว เวียดนาม อินโดนีเซีย และไทย

ถิ่นที่พบในประเทศไทย : เชียงใหม่ เพชรบูรณ์ ชัยภูมิ เลย กาญจนบุรี เพชรบุรี อุบลราชธานี

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้อิงอาศัยขนาดเล็กที่พบได้ในป่าดงดิบเขา ป่าดงดิบชื้น และป่าเบญจพรรณ ทั้งในที่โล่งแจ้งแสงแดดจัดและแสงรำไร ในความสูง 300-1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูออกดอก : เดือนเมษายนถึงพฤษภาคม ช่วงออกดอกจะไม่มีทั้งใบ

ภาพที่ 17 แสดงลักษณะดอกของเอื้องโรย

ภาพที่ 18 แสดงลักษณะต้นของเอื้องโรย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอื้องกิบม้าใหญ่

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Bulbophyllum rufinum* Rchb.f.

ชื่อท้องถิ่น : -

ชื่อไทย : เอื้องกิบม้าใหญ่

ชื่ออื่น : เอื้องกิบม้า ทางกระรอก

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางด้านข้าง ลำลูกกล้วยรูปทรงยาวรีผิวเรียบค่อนข้างมัน ขึ้นห่างกันอยู่บนเหง้า ที่หนาและแข็ง

ใบ : ใบรูปขอบขนาน หนาคล้ายแผ่นหนัง เรียบเป็นมัน ปลายใบเว้ามนุ่ม มีอายุหลายฤดูเมื่อหลอคร่วงจะเหลือแผลไว้ที่ลำลูกกล้วย

ช่อดอก : ช่อดอกแบบกระจะ ออกจากโคนลำลูกกล้วย มีสีม่วง ทอดเอียง ก้านช่อดอกสั้นกว่าแกนช่อ

ดอก : ดอกขนาดประมาณ 0.8 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงบนรูปไข่ กลีบเลี้ยงคู่ข้างรูปขอบขนานแกมรูป กลีบดอกรูปสามเหลี่ยม ทั้งห้ากลีบสีครีมและมีลายสีม่วงแดง ปลายมนแหลมจนถึงเรียวแหลม กลีบปากรูปขอบขนาน สีน้ำตาลแดง หนาและอวบ โคนกลีบมีรอยงัดเขี้ยว เส้าเกสรสั้น เวลาบานกลีบเลี้ยงคู่ข้างจะแยกออกจากกันไม่หมด

เขตการกระจายพันธุ์ : พม่า ลาว เวียดนาม กัมพูชา และไทย

ประเทศไทยพบที่ : เชียงใหม่ ลำปาง สุโขทัย ตาก เลข นครราชสีมา สุรินทร์ มุกดาหาร อำนาจเจริญ บุรีรัมย์ จันทบุรี ตราด ปราจีนบุรี และนครศรีธรรมราช

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้อิงอาศัยขนาดค่อนข้างใหญ่ที่พบตามป่าดงดิบเขาและป่าเบญจพรรณ ในที่โล่งแจ้ง แสงแดดจัด ในความสูง 150-1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูออกดอก : เดือนตุลาคมถึงพฤศจิกายน ช่วงออกดอกไม่ทิ้งใบ

ภาพที่ 19 แสดงลักษณะช่อดอกของเอื้องกิมม้าใหญ่

ภาพที่ 20 แสดงลักษณะดอกของเอื้องกิมม้าใหญ่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สิงโตสยาม

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Bulbophyllum siamense* Rchb.f.

ชื่อพ้อง : -

ชื่อไทย : สิงโตสยาม

ชื่ออื่น : ถิ่นฟ้า

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางด้านข้าง ลำลูกกล้วยรูปไข่ ผิวมีร่องตามแนวยาวและมีขนเป็นเส้นยาวรอบโคน แต่ละลำขึ้นห่างกันบนเหง้าขนาดใหญ่

ใบ : ใบรูปขอบขนาน 1 ใบ ขนาดประมาณ 4 x 10 เซนติเมตร ปลายแหลมหรือมน แผ่นใบหนาเหนียวคล้ายแผ่นหนัง โคนใบเป็นก้านแข็ง มีอายุหลายฤดู ก่อนหลุดร่วงที่ข้อต่อ

ช่อดอก : ออกเพียงช่อเดียวจากโคนลำลูกกล้วย บางครั้งออกจากเหง้า

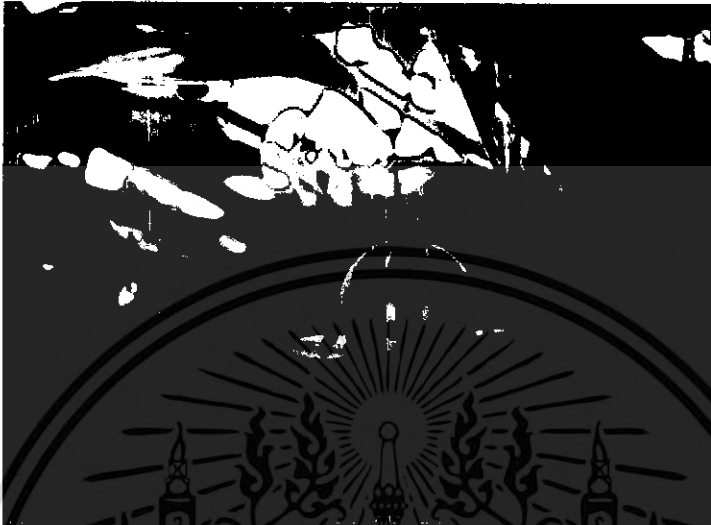
ดอก : ดอกกว้างประมาณ 4 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงบนรูปสามเหลี่ยมจนถึงรูปขอบขนานแกมรูปไข่ กลีบเลี้ยงคู่ข้างรูปเคียว กลีบดอกรูปหอกแกมรูปไข่ ทั้งห้ากลีบสีเหลืองและมีลายเส้นสีน้ำตาลแดง 7-11 เส้น ปลายกลีบแหลม กลีบปากสีเหลือง รูปรีแกมรูปไข่ กลางแผ่นปากมีเนื้อเยื่อขนสีเหลืองและเป็นมันวาว โคนกลีบเชื่อมกับฐานเส้าเกสรที่ยื่นยาว เส้าเกสรสั้นแต่แผ่กว้าง

เขตการกระจายพันธุ์ : อินเดี๋ย พม่า ลาว มาเลเซีย และ ไทย

ประเทศไทยพบได้ที่ : นครสวรรค์ เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน พิชณุโลก นครราชสีมา เลข ชัยภูมิ กาญจนบุรี

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้อิงอาศัยที่พบในป่าดงดิบเขา ทั้งในที่โล่งแจ้งแสงแดดจัดและแสงแดดรำไร บางครั้งพบเจริญบนโขดหิน ที่ความสูง 900-2,100 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูออกดอก : ช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงมีนาคม ช่วงออกดอกไม่ทิ้งใบ

ภาพที่ 21 แสดงลักษณะดอกของตึงโตตยาม

ภาพที่ 22 แสดงลักษณะลำต้นของตึงโตตยาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้าวตอกฤาษี

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Calanthe triplicata* (Willemet) Ames

ชื่อพ้อง : -

ชื่อไทย : ข้าวตอกฤาษี

ชื่ออื่น : พุ่มข้าวตอก อ้วดดอกขาว

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางด้านข้าง ลำลูกกล้วยลดรูปเหลือเพียงหัวขนาดเล็กและคลุมด้วยกาบใบ ใบพับจีบตามแนวยาวรูปขอบขนานแกมรูปรี ขนาดประมาณ 12 x 50 เซนติเมตร ผิวใบค่อนข้างบาง บอบช้ำง่าย

ช่อดอก : ช่อดอกแบบกระจะออกที่โคนลำต้น ช่อดอกอวบอ้วนมีสีเขียวสด ตั้งตรงและผิวเกลี้ยงเป็นมัน ปลายก้านช่อมีใบประดับมีขนาดใหญ่รูปไข่สีเขียว และไม่หลุดร่วง มักจะออกเพียงครั้งละ 1 ช่อ สูงประมาณ 40-70 เซนติเมตร

ดอก : ดอกขนาดประมาณ 1.5-2 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงรูปรีจนถึงรูปรีแกมใบหอก กลีบดอกรูปขอบขนาน ทั้งห้ากลีบสีขาว ปลายกลีบแหลม กลีบปากเป็น 3 แฉก แฉกกลางเว้าลึก แฉกข้างเป็นหูกลีบรูปแถบ โคนกลีบปากช่วงบนเชื่อมติดกับเส้าเกสรจนเป็นโพรงลึก มีกลุ่มเนื้อเยื่อหนืดเหลืองอมส้มจนถึงสีแดงอยู่ด้านหน้าโพรง มีเดือยดอกที่ค่อนข้างยาว เส้าเกสรสั้นสีขาว

เขตการกระจายพันธุ์ : กระจายเป็นพื้นที่กว้างในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งแต่ อินเดีย ญี่ปุ่น จนถึงออสเตรเลีย และไทย

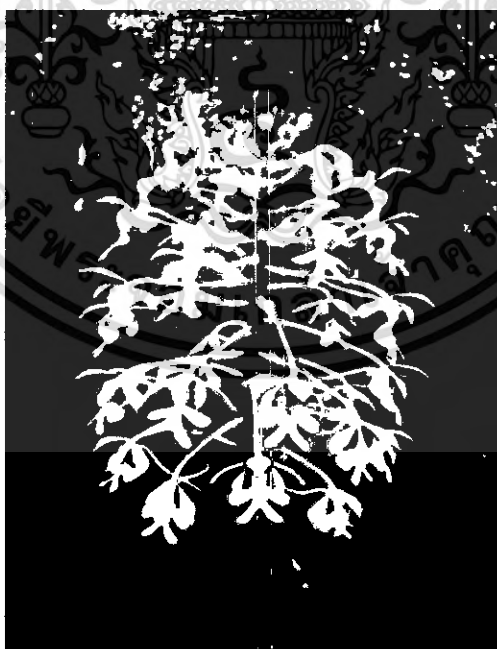
ประเทศไทยพบที่ : เชียงใหม่ เชียงราย ตาก เพชรบูรณ์ เลข นครราชสีมา จันทบุรี ตราด กาญจนบุรี นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ปัตตานี กระบี่ สตูล

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้ดิน อาศัยในป่าดงดิบเขา ป่าดงดิบแล้ง และป่าดงดิบชื้น ทั้งบริเวณที่โล่งแจ้ง แสงแดดจัดและที่ร่มแสงแดดรำไร ดินร่วนปนทราย ในความสูง 300-1,400 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูออกดอก : เดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน ช่วงออกดอกไม่ผลัดใบ

ภาพที่ 23 แสดงลักษณะลำต้นของ ข้าวตอกฤๅษี

ภาพที่ 24 แสดงลักษณะช่อดอกของข้าวตอกฤๅษี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอื้องกลีบเกลียว

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cephalantheropsis obcordata* (Lindl) Ormerod

ชื่อพ้อง : -

ชื่อไทย : เอื้องกลีบเกลียว

ชื่ออื่น : -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางด้านข้าง ลำต้นเทียมรูปทรงกระบอกยาว ขึ้นเป็นซีกกัน

ใบ : ใบพับจีบตามแนวยาว รูปขอบขนานแกมรูปหอก ถึงรูปแถบแกมรูปใบหอก ขนาดประมาณ 8 x 25 เซนติเมตร ปลายใบแหลม แฉกค่อนข้างบาง ใบออกแบบเรียงเวียน ใบอ่อนมีขนตามแนวยาว ใบแก่ติดทนนาน

ช่อดอก : ช่อดอกแบบกระจุก ออกที่ข้างลำต้นเทียม มักมีมากกว่า 1 ช่อ มีดอกประมาณ 10 - 25 ดอกต่อช่อ

ดอก : ดอกมีขนาดประมาณ 1 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงรูปหอกจนถึงรูปแถบ กลีบดอกรูปแถบ ทั้งห้ากลีบสีเหลือง ปลายกลีบแหลม เมื่อบานเต็มที่ปลายกลีบจะบิดม้วน กลีบปากรูปไข่กลับ กลีบปากมีรูรูปสามเหลี่ยมตั้งชัน ปลายกลีบเว้า ขอบกลีบหยักช่วย เส้าเกสรสั้น สีเหลือง ปลายมีฝากรอบกลุ่มเรณูสีขาว

เขตการกระจายพันธุ์ : อินเดีย ลิกซิม ลาว เวียดนาม จีน ญี่ปุ่น ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และไทย

ในประเทศไทยพบที่ : เลย นครราชสีมา จันทบุรี กาญจนบุรี ระนอง สุราษฎร์ธานี

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้ดิน อาศัยในป่าดิบเขา ตามที่โล่งแจ้งแสงแดดจัดและแสงแดดรำไร ดินร่วนปนทราย ชอบขึ้นอยู่ที่โคนไม้ประเภทไม้ขนาดเล็กบนพื้นป่า ในความสูง 1,000-1,600 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูออกดอก : เดือนพฤศจิกายนถึงมกราคม ช่วงออกดอกไม้ทั้งใบ

ภาพที่ 25 แสดงลักษณะคอกของเอื้องกลีบเกลียว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พญาไร้ใบ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Chiloschista parishii* Seidenf.

ชื่อห้อง : -

ชื่อไทย : พญาไร้ใบ

ชื่ออื่น : -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางปลายยอด ลำต้นสั้นมาก มีรากใหญ่จำนวนมาก สีเทาแกมเขียวจำนวนมาก

ใบ : ใบรูปแถบแกมรูปหอก ขนาดประมาณ 0.6-3 เซนติเมตร ปลายแหลม ใบจะปรากฏเฉพาะในช่วงฤดูฝนที่มีความชื้นสูงเท่านั้น

ช่อดอก : ช่อดอกแบบกระจะ ก้านช่อดอกสั้นกว่าแกนช่อ มีดอกประมาณ 10-25 ดอกต่อช่อ

ดอก : ดอกขนาด 0.8 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงและกลีบดอกรูปรีกว้างจนเกือบกลม ปลายมน ทั้งห้ากลีบสีเหลืองอมน้ำตาลและมีจุดประสีน้ำตาลจนถึงสีน้ำตาลแดงกระจายอยู่ทั่วทั้งกลีบ ด้านหลังของกลีบมีขนลักษณะคล้ายกำมะหยี่ปกคลุม กลีบปากขนาดเล็กสีเหลืองอมน้ำตาล ภายในมีขนละเอียดปกคลุมและมีเนื้อเยื่อหนูนสีขาว แฉกข้างมีขนาดใหญ่ มีเส้นสีเข้มจำนวนมากเรียงอยู่ด้านใน เส้นแวงเล็กและสั้น ฝาครอบกลุ่มเรณูมีรูขี้ผึ้งคล้ายเส้นด้าย

เขตการกระจายพันธุ์ : ทางเหนือของอินเดีย เนปาล ภูฏาน สิกขิม จีน พม่า และไทย

ประเทศไทยพบที่ : ดาก ลำปาง แพร่ เชียงใหม่ ชัยภูมิ เลย นครราชสีมา นครนายก อุทัยธานี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ กาญจนบุรี กระบี่ สตูล

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้อิงอาศัย พบในป่าดงดิบแล้ง ป่าเต็งรังและป่าเบญจพรรณ ตามที่โล่งลมพัดผ่าน แสงแดดรำไร บางครั้งพบขึ้นเกาะกับไม้ไผ่จนเต็มลำ

ฤดูดอก : เดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม ใบปรากฏในช่วงสั้นๆ ราวต้นฤดูฝนหลังจากนั้นจะทิ้งใบ

ภาพที่ 26 แสดงลักษณะดอกของพญาไร้ใบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คอกว่าง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cleisomeria lanatum* (Lindl.) Lindl. Ex G. Don

ชื่อพ้อง :-

ชื่อไทย : คอกว่าง

ชื่ออื่น : เอื้องเขียวเสื่อลาย

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางปลายยอด ค่อนข้างสั้น

ใบ : ใบรูปแถบ ขนาดประมาณ 2.5 x 10 เซนติเมตร หนาแข็งปลายใบเว้าจนถึงเว้าแหลม ใบออกและเรียงตัวสลับข้าง อัดกันแน่น เมื่อใบแก่หลุมร่วงจะเหลือ โคนกาบใบยังห่อหุ้มลำต้นอยู่

ช่อดอก : ช่อดอกแบบแยกแขนง ออกจากข้างลำต้น มักมีมากกว่า 1 ช่อ ก้านช่อดอกใกล้เคียงกับแกนช่อดอก

ดอก : ดอกขนาดประมาณ 0.4 เซนติเมตร ใบประดับดอกมีขนาดใหญ่กว่าดอกมาก เป็นรูปหอกสี่เหลี่ยม กลีบเลี้ยงบนรูปรี กลีบเลี้ยงคู่ข้างรูปรีกว้างและเบี้ยว ด้านนอกกลีบมีขนกำมะหยี่ปกคลุม กลีบดอกรูปทรงเกือบกลมขอบกลีบหยัก ทั้งห้ากลีบสีเหลืองและมีลายเส้นสีแดง 3 เส้น กลีบปากขนาดเล็กปลายกลีบเป็น 2 แฉก โคนกลีบมีหูปากขนาดเล็ก รูปสามเหลี่ยม กลีบมีเดือยดอกขนาดใหญ่ ภายใต้อันเนื้อเยื่อขน

เขตกระจายพันธุ์ : พม่า ลาว และไทย

ประเทศไทยพบที่ : เชียงใหม่ เลข จันทบุรี ตราด ศรีสะเกษ ร้อยเอ็ด อุบลราชธานี

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้อิงอาศัย พบในป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ และป่าดงดิบเขา ตามที่โล่งแจ้งแสงแดดจัดจนถึงที่ร่มรำไร

ฤดูกาล : เดือนเมษายนถึงเดือนมีนาคม ช่วงออกดอกไม่ทิ้งใบ

ภาพที่ 27 แสดงลักษณะดอกของคอกว้าง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอื้องปากส้อม

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cleisostoma brimanicum* (Schltr.) Garay

ชื่อท้องถิ่น :-

ชื่อไทย: เอื้องปากส้อม

ชื่ออื่น :-

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางปลายยอด ค่อนข้างสั้นและตั้งตรง

ใบ : ใบรูปแถบ ขนาดประมาณ 2.5-10 เซนติเมตร แผ่นใบค่อนข้างหนาและเหนียว บิดโค้งเล็กน้อย มีอายุหลายฤดูเมื่อแก่จะหลุดร่วงเหลือกาบใบห่อหุ้มต้น

ช่อดอก : ช่อแบบกระจับ ออกจากลำต้นด้านข้าง ช่อดอกทอดเอียงลงบางครั้งอาจแยกแขนง มักมีเพียงช่อเดียว ก้านช่อดอกยาวกว่าแกนช่อ

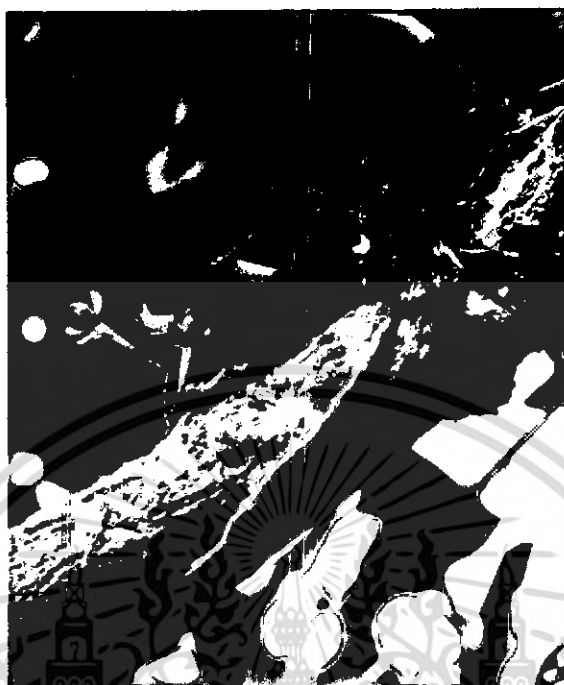
ดอก : ดอกขนาดประมาณ 1.4 เซนติเมตร ดอกในช่อค่อนข้างโปร่ง กลีบเลี้ยงบนรูปรี กลีบเลี้ยงคู่ข้างรูปไข่กว้าง กลีบดอกรูปขอบขนาน ทั้งห้ากลีบสีเหลืองและมีแถบสีม่วงแดง 2 แถบเรียงขนานกัน ปลายกลีบมน แผ่นกลีบมีความมันวาว กลีบปากมีเดือยขนาดใหญ่ ปลายกลีบเป็นสองกลีบยื่นยาวคล้ายเส้ โคนกลีบมีหูปากรูปเคียว เส้เกสรอันสั้น

เขตการกระจายพันธุ์ : พม่า เวียดนาม และไทย

ประเทศไทยพบที่ : นครราชสีมา ราชด สะแกแก้ว จันทบุรี

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้อิงอาศัย พบในป่าดงดิบชื้น และป่าดงดิบเขา ตามที่ร่มแสงแคบรำไร ที่ความสูง 500-1,100 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูดอก : เดือนมิถุนายนถึงกรกฎาคม ช่วงออกดอกไม่ทิ้งใบ

ภาพที่ 28 แสดงลักษณะต้นของเอื้องปากล้อม

ภาพที่ 29 แสดงลักษณะดอกของเอื้องปากล้อม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอื้องดำเทียนปากดำ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Coelogyne brachyptera* Rchb. F.

ชื่อท้องถิ่น :

ชื่อไทย : เอื้องดำเทียนปากดำ

ชื่ออื่น : เอื้องเทียน เอื้องดำเทียน

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางด้านข้าง ลำลูกกล้วยทรงกระบอก มีเหลี่ยม เรียงชิดกัน สีเขียวใสผิวเรียบมัน ขนาดประมาณ 2 x 18 เซนติเมตร

ใบ : ใบรูปหอกแกมรูปขอบขนานจำนวนสองใบ ค่อนข้างบางแต่เหนียว ผิวใบค่อนข้างมัน

ช่อดอก : ช่อดอกแบบกระจะเกิดที่ปลายลำลูกกล้วยที่เจริญเต็มที่แล้ว มีดอกช่อละ 3-5 ดอก ดอกในช่อโปร่ง มีใบประดับรูปไข่แกมรูปหอก

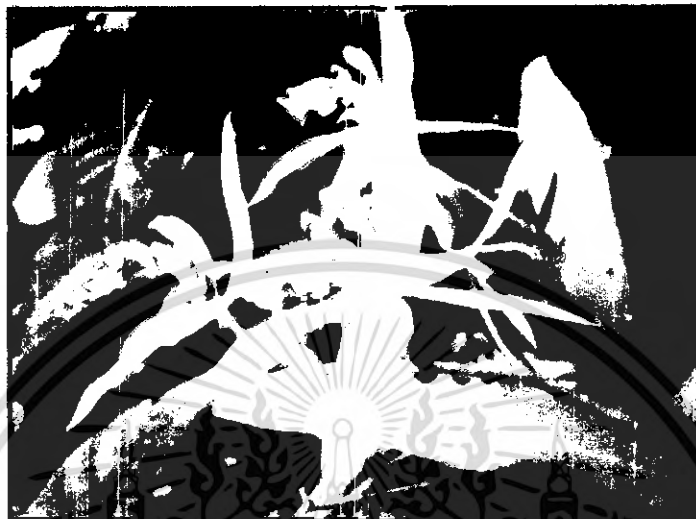
ดอก : ดอกมีขนาดประมาณ 3 เซนติเมตร สีเขียว กลีบเลี้ยงรูปหอก กลีบดอกรูปแถบ ปลายกลีบแหลม กลีบปากรูปรีแกมรูปขอบขนาน โคนกลีบปากมีหูปากรูปครึ่งวงกลมตั้งชัน กลางกลีบคอด ปลายกลีบหักเว้าเป็นคลื่น กลางกลีบมีสันสามสัน มีแต้มสีน้ำตาลจนถึงดำกระจายเป็นแห่ง มีกลิ่นหอม

เขตการกระจายพันธุ์ : พม่า มาเลเซีย อินโดนีเซีย และไทย

ประเทศไทยพบที่ : พิชณุโลก เพชรบูรณ์ เลย อุบลราชธานี ฉะเชิงเทรา และจันทบุรี

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้อิงอาศัย พบในป่าดงดิบชื้น ป่าดงดิบเขา และป่าเต็งรัง ตามที่โล่งแจ้งแสงแดดจัด และแสงแดดรำไร บางครั้งพบขึ้นเป็นกลุ่มบนก้อนหิน ในความสูง 500- 1,200 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูดอก : เดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน ช่วงออกดอกไม่ทิ้งใบ

ภาพที่ 30 แสดงลักษณะคอกของเอื้องเทียนปากดำ

ภาพที่ 31 แสดงลักษณะคอกของเอื้องเทียนปากดำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แห้วหมูปากหยัก

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Crepidium octodentata* (Scidenf.) Szlach.

ชื่อพ้อง : *Malaxis octodentata* Seidenf.

ชื่อไทย : แห้วหมูปากหยัก

ชื่ออื่น : หูเสือปากลาย

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางด้านข้าง ลำลูกกล้วยมีขนาดเล็กและถูกห่อหุ้มด้วยกาบใบ

ใบ : ใบรูปรีแกมรูปไข่มีร่องพับจีบตามแนวยาว ขนาดประมาณ 4 x 6 เซนติเมตร ปลายใบแหลม ผิวใบเรียบลื่น ใบออกแบบเรียงเวียนสลับ

ช่อดอก : ช่อดอกแบบกระจจะออกที่ปลายยอด ก้านช่อดอกสีเขียวถึงเขียวอมม่วง

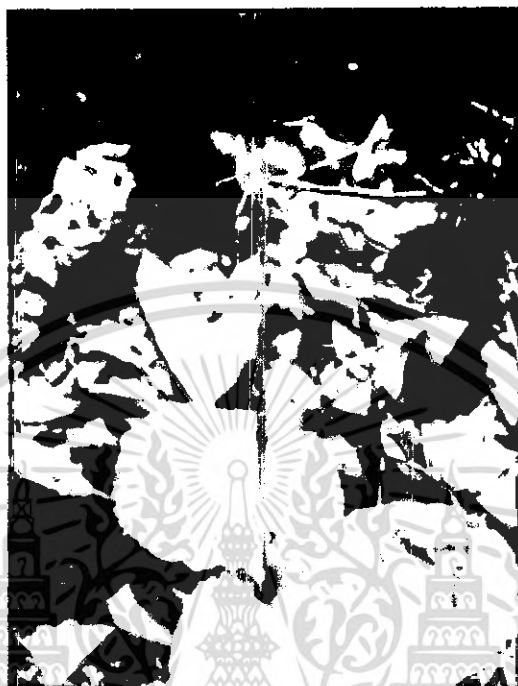
ดอก : ดอกขนาดประมาณ 1 เซนติเมตร หลายดอก กลีบเลี้ยงและกลีบดอกรูปแถบ ปลายมน ทั้งห้ากลีบสีเขียวซีดอมเหลือง กลีบปากอยู่ทางด้านบนเพราะดอกไม้กลับหัว รูปทรงกลีบปากรูปทรงกลมคล้ายโล่ ปลายกลีบปากหยักเป็นฟัน กลีบปากมีสีม่วงซีดๆและมีลายเส้นสีเหลืองอมเขียวทั่วทั้งกลีบ เส้นแวงสั้นและเล็ก

เขตการกระจายพันธุ์ : กัมพูชา เวียดนาม และไทย

ประเทศไทยพบที่ : นครราชสีมา จันทบุรี ประจวบคีรีขันธ์

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้ดินขนาดเล็ก พบในป่าดงดิบแล้ง ตามที่ร่มรำไร ดินร่วนปนทรายที่มีเศษซากพืชทับถมเป็นจำนวนมาก

ฤดูออก : เดือนมีนาคมถึงพฤษภาคม ช่วงออกดอกไม้ทั้งใบ

ภาพ 32 แสดงลักษณะลำต้นของเห็บหมูปากหอก

ภาพที่ 33 แสดงลักษณะดอกของเห็บหมูปากหอก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอื้องมังกร

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cryptopylos clausus* (J. J. Sm.) Garay

ชื่อพ้อง : -

ชื่อไทย : เอื้องมังกร

ชื่ออื่น : -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางปลายยอด มีขนาดเล็กและสั้น

ใบ : ใบรูปแถบขนาดประมาณ 3.5 x 10 เซนติเมตร ปลายใบเว้ามนุ่มแหลงไม่เท่ากัน ใบค่อนข้างอ่อนและอวบน้ำ เมื่อหลอคร่วงจะเหลือส่วนขอโคนกาบใบห่อหุ้มลำต้นไว้

ช่อดอก : ช่อดอกแบบกระจุกออกที่ซอกใบข้างลำต้น มีประมาณ 10-20 ดอก ช่อดอกห้อยลง

ดอก : ดอกกว้างประมาณ 0.8 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงและกลีบดอกรูปแถบแกมรูปไข่กลับ กลีบดอกข้างแคบกว่า ทั้งกลีบเลี้ยงและกลีบดอกมีจุดประสีเหลืองจำนวนมากบริเวณโคนกลีบและกระจายน้อยลงจนถึงไม่มีเลขตรงปลายกลีบ ปลายกลีบสีขาว กลีบปากมีสีม่วงและเชื่อมกับโคนเส้าเกสร เดือยเป็นโพรงลึก

เขตการกระจายพันธุ์ : ลาว กัมพูชา เวียดนาม มาเลเซียตอนใต้ สุมาตรา

ประเทศไทยพบได้ที่ : พินนุโลก นครราชสีมา อุบลราชธานี ศรีสะเกษ

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้อิงอาศัยขนาดเล็ก พบได้ในป่าดงดิบชื้น และป่าดงดิบแล้ง ตามที่ร่มแสงแดดรำไร มักจะพบใกล้แหล่งน้ำและมีลมพัดผ่าน

ฤดูดอก : เดือนเมษายนถึงพฤษภาคม ช่วงออกดอกไม่ทิ้งใบ

ภาพที่ 34 แสดงลักษณะคื่นของเอื้องมังกร

ภาพที่ 35 แสดงลักษณะคอกของเอื้องมังกร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอื้องแมงมุม

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cryptosytlis arachnites* (Blume) Hassk.

ชื่อพ้อง : -

ชื่อไทย: เอื้องแมงมุม

ชื่ออื่น : -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางด้านข้าง มีลักษณะเป็นเหง้าใต้ดิน

ใบ : ใบรูปใบหอกหรือรูปรีจนถึงรูปไข่ ขนาดประมาณ 6 x 12 เซนติเมตร ปลายใบแหลม ใบค่อนข้างบางแต่เหนียว

ช่อดอก : ช่อดอกแบบกระจะและตั้งตรง สีเขียวอ่อน มีดอกค่อช่อประมาณ 8-15 ดอก

ดอก : ดอกมีขนาดประมาณ 2 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงและกลีบดอกรูปแถบ ทั้งห้ากลีบปลายเรียวแหลม สีเขียวอ่อน เมื่อบานเต็มที่ขอบกลีบจะม้วนเข้าหากันเป็นหลอดกลีบปากรูปสามเหลี่ยมแกมรูปใบหอก ปลายกลีบแหลมอยู่ด้านบนเพราะดอกไม่มีการกลับหัว สีส้มแกมแดงและมีจุดสีเข้มบริเวณกึ่งกลางกลีบค่อนข้างไปด้านปลาย แขนกลีบหักเป็นคลื่น

เขตการกระจายพันธุ์ : ศรีลังกา พม่า กัมพูชา เวียดนาม มาเลเซีย อินโดนีเซีย และไทย

ประเทศไทยพบที่ : เลย นครราชสีมา สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พังงา ปัตตานี

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้ดินขนาดเล็ก พบในป่าดิบแล้ง ป่าดิบเขา และป่าดิบชื้น พบตามที่ร่มแสงแดดรำไร ถึงค่อนข้างมีครีมี ดินร่วนปนทราย มีเศษซากพืชทับถม

ฤดูดอก : เดือนเมษายนถึงมิถุนายน ช่วงออกดอกไม่ทิ้งใบ

ภาพที่ 36 แสดงลักษณะคอกของเอ็งแมงมุม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอื้องคำ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Dendrobium chrysotoxum* Lindl.

ชื่อพ้อง : -

ชื่อไทย : เอื้องคำ

ชื่ออื่น : เอื้องคำตา

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางด้านข้าง ลำลูกกล้วยรูปกระสวย กลางลำชันกว่าโคนและปลาย ขนาดประมาณ 3 x 20 เซนติเมตร ผิวสีเขียวอมเหลือง เป็นร่องตามยาว ขึ้นชิดกันเป็นกอ

ใบ : ใบรูปขอบขนานจนถึงรูปใบหอก ขนาดประมาณ 2.5 x 8 เซนติเมตร ปลายเว้า แผ่นใบเหนียวคล้ายหนัง โคนใบเป็นกาบ เรียงตัวเวียนสลับใกล้ปลายยอด มี 3-6 ใบ มีอายุหลายฤดูก่อนหลุดร่วงที่ข้อต่อ

ช่อดอก : ช่อดอกออกที่ข้อส่วนปลายลำ มีประมาณ 1-2 ช่อ ก้านช่อสั้นกว่าแกนช่อ ดอกในช่อค่อนข้างโปร่งเรียงตัวเวียนรอบแกนช่อ

ช่อดอก : ดอกขนาดประมาณ 2.5 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงรูปขอบขนาน กลีบเลี้ยงรูปไข่กลับกว้างเกือบกลม ทั้งห้ากลีบมีสีเหลืองสด ปลายมน กลีบปากรูปทรงเกือบกลม สีเหลืองตรงกลางสีเหลืองเข้ม แผ่นกลีบด้านบนเป็นขนละเอียด ขอบกลีบหยักเป็นครุย เส้นแวงสีน้ำตาล

เขตกระจายพันธุ์ : อินเดีย จีน พม่า ลาว เวียดนาม และไทย

ประเทศไทยพบที่ : เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ตาก เลย เพชรบูรณ์ นครพนม ชัยภูมิ กาญจนบุรี ระยอง

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้อิงอาศัย พบในป่าเต็งรัง ป่าดิบเขา และป่าเต็งรังผสมสน ตามที่โล่งแจ้งแสงแดดจัด ในคามกิ่งไม้ที่สูงมากๆ แต่ถ้าขึ้นในป่าดิบเขาแคร่มมักจะขึ้นเกาะอาศัยกับก้อนหิน เตี้ยๆ ในความสูง 100-1,200 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูออกดอก : เดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม ช่วงออกดอกไม่ทิ้งใบ

ภาพที่ 37 แสดงลักษณะดอกของเอื้องคำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 38 แสดงลักษณะของเถียงสายสามสี

ภาพที่ 39 แสดงลักษณะดอกของเถียงสายสามสี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กล้วยส้มสยาม

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Didymoplexiella siamensis* (Rolfe) Sedief.

ชื่อพ้อง : -

ชื่อไทย : กล้วยส้มสยาม

ชื่ออื่น : -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางด้านข้าง เป็นหัวใต้ดินแบบหัวมันฝรั่งขนาดเล็ก เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 0.5 เซนติเมตร

ใบ : ไม่มีใบหรือส่วนที่เป็นสีเขียวอยู่เลย

ช่อดอก : ช่อดอกแบบกระจะ ก้านช่อดอกยาวและตั้งตรง ก้านช่อดอกยาวกว่าแกนช่อ

ดอก : ดอกขนาด 0.4 เซนติเมตร ออกดอกน้อย ทอยบานครั้งละ 1-2 ดอก ดอกสีน้ำตาลอมชมพูระเรื่อ กลีบเลี้ยงบนและกลีบดอกเชื่อมติดกันหนึ่งในสามส่วน ผิดกลีบไม่เรียบ กลีบเลี้ยงคู่ข้างเชื่อมกันสองในสามส่วน กลีบปากรูปแถบ ปลายกลีบเว้าและมีเนื้อเยื่อหนูนรูปหัวใจที่ด้านบน เล้าเกสรมีขนาดเล็ก และที่ปลายมีรังไข่คล้ายไขวขนาดใหญ่โค้งงอจรดกับกลีบปาก

เขตการกระจายพันธุ์ : เป็นกล้วยไม้ถิ่นเดียวพบเฉพาะในประเทศไทย พบครั้งแรกที่ดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่

ประเทศไทยพบที่ : เชียงใหม่ ลำปาง พิชณุโลก เลข นครราชสีมา ชัยภูมิ

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้ถิ่นซากขนาดเล็กมากอาศัยจุลินทรีย์บางชนิดในการดำรงชีวิต พบในป่าดิบแล้งและป่าดิบเขา ความที่ร่มแสงแดดรำไรถึงค่อนข้างมีดครึม ดินร่วนปนทรายที่มีเศษซากพืชทับถมกันอยู่เป็นจำนวนมาก ในความสูงประมาณ 1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูดอก : เดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน หลังจากนั้นจะพักตัวเป็นเวลายาวนานเกือบตลอดทั้งปี

ภาพที่ 40 แสดงลักษณะดอกของกล้วยส้มสยาม

ภาพที่ 41 แสดงลักษณะช่อดอกของกล้วยส้มสยาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอื้องคีรีวง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Didymoplexiopsis khiriwongensis* Seidenf.

ชื่อพ้อง : -

ชื่อไทย : เอื้องคีรีวง

ชื่ออื่น : -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางด้านข้าง มีหัวขนาดเล็กทอดตัวขนานอยู่ใต้ดิน

ใบ : ไม่มีใบหรือส่วนที่เป็นสีเขียว

ช่อดอก : ช่อดอกเป็นช่อแบบกระจุก ออกจากหัวตั้งตรงสีขาวซีด

ดอก : ดอกขนาด 0.8 เซนติเมตร ทยอบานที่ละดอก กลีบเลี้ยงบนรูปรี กลีบเลี้ยงคู่ข้างรูปรีแกมรูปขอบขนาน กลีบดอกรูปรี กลีบทั้งห้ากลีบสีขาว ปลายกลีบมน กลีบปากรูปทรงเฉพาะ ที่โคนและปลายกลีบมีเนื้อเยื่อหนูนูน กลีบสีขาวและมีจุดสีเหลืองอมส้มจำนวนมากกระจายอย่างเป็นระเบียบ ขอบปลายกลีบปากมีสีส้มอมเหลือง ปลายเส้าเกสรมีรังไข่คล้ายไข้วโค้งลง

เขตการกระจายพันธุ์ : เป็นกล้วยไม้ถิ่นเดียวที่พบในประเทศไทย พบครั้งแรกที่หมู่บ้านคีรีวง อุทยานแห่งชาติเขาลวก จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประเทศไทยพบที่ : เลข นครราชสีมา นครนายก นครศรีธรรมราช

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้ถิ่นหายขนาดเล็ก พึ่งพาอาศัยจุลินทรีย์บางชนิดในการย่อยสลายอินทรีย์วัตถุเพื่อมาเป็นสารอาหารหล่อเลี้ยงต้น พบในป่าดิบเขาและป่าดิบชื้น ตามที่ร่มแสงแคบรำไรถึงมือครีมี ดินร่วนปนทรายและมีเศษซากพืชทับถมกันเป็นจำนวนมาก ในความสูงประมาณ 1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูออกดอก : เดือนมีนาคม ช่วงเวลาที่ออกดอก ติดฝัก ถึงฝักแก่และแตกเป็นช่วงสั้นมาก หลังจากนั้นจะเข้าสู่ระยะพักตัวตลอดช่วงฤดูร้อนและฤดูหนาว

ภาพที่ 42 แสดงลักษณะดอกของเอื้องคีรีวง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กล้วยมดดอกขาว

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Didymoplexis pallens* Griff.

ชื่อพ้อง :

ชื่อไทย : กล้วยมดดอกขาว

ชื่ออื่น : -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางด้านข้าง สร้างหัวสะสมอาหารแบบหัวมันฝรั่งอยู่ใต้ดิน

ใบ : ไม่มีใบหรือส่วนที่เป็นสีเขียว

ช่อดอก : ช่อดอกเป็นช่อแบบกระจัง อกจากหัวใต้ดินมีเพียงช่อเดียว ช่อตั้งตรงสีขาวหม่นๆ ดอกจำนวนมาก บางครั้งมีเพียงแค่ดอกเดียว ดอกบานจากโคนสู่ปลายช่อ

ดอก : ดอกขนาดประมาณ 0.6 เซนติเมตร ใบประดับมีขนาดเล็ก ปลายแหลม ดอกสีขาวมีเส้นสีน้ำตาลตามแนวยาว กลีบเลี้ยงและกลีบดอกทั้งห้ากลีบเชื่อมติดกันประมาณสองในสามส่วนของความยาวกลีบจนเป็นหลอดสั้นๆ ปลายแยกออกเป็น 5 แฉก ปลายมน กลีบปากรูปพัด ด้านบนมีเนื้อเยื่อหนูน

เขตการกระจายพันธุ์ : พบเป็นพื้นที่กว้างตั้งแต่ประเทศอินเดียจนถึงออสเตรเลีย

ประเทศไทยพบที่ : ลำปาง เพชรบูรณ์ นครราชสีมา ตรัง จันทบุรี ชลบุรี กาญจนบุรี ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ตรัง

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้กินซากขนาดเล็กอาศัยจุลินทรีย์บางชนิดในการดำรงชีวิต พบในป่าดิบเขา ป่าดิบแล้ง และป่าดิบชื้น ตามที่ร่มแสงแดดรำไรถึงที่ค่อนข้างมีดคริม ดินร่วนปนทรายและมีเศษซากพืชทับถม

ฤดูดอก : เดือนกรกฎาคม เมื่อดอกได้รับการผสม ก้านดอกจะมีการเจริญยืดยาวขึ้นมากเพื่อช่วยในการกระจายเมล็ดออกไปได้ไกลขึ้น การพัฒนาของฝักตั้งแต่ติดเมล็ด ฝักแก่จนเมื่อฝักแตกนั้นมีระยะเวลาสั้นมาก หลังจากนั้นจึงเข้าสู่ระยะพักตัวโดยเหลือเพียงหัวอยู่ใต้ดินตลอดช่วงฤดูหนาวและแล้ง

ภาพที่ 43 แสดงลักษณะของกล้วยมคคอกขาว

ภาพที่ 44 แสดงลักษณะคอกของกล้วยมคคอกขาว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กระต่ายหูตู๋

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Diploproro truncate* Rolfe ex Downie

ชื่อพ้อง :-

ชื่อไทย : กระต่ายหูตู๋

ชื่ออื่น : เอื้องปากแฉก

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : เจริญทางปลายยอด เล็กลำต้นสั้น

ใบ : ใบรูปขอบขนานขนาดประมาณ 2 x 5 เซนติเมตร ปลายแหลมหรือเว้ามน ใบสีเขียวอมม่วงหนาและค่อนข้างแข็งใบอ่อนพับตามแนวยาว มีอายุหลายฤดู ก่อนจะหลุดร่วงโคนเหลือ โคนกาบใบห่อหุ้มลำต้นไว้

ช่อดอก : ช่อดอกเป็นช่อแบบกระจัง ออกทางด้านข้างลำต้น ห้อยลง ก้านดอกเกลี้ยงและมักมีมากกว่า 1 ช่อ ช่อละ 3-7 ดอก

ดอก : ดอกขนาดประมาณ 0.8 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงและกลีบดอกรูปขอบขนานแกมรูปไข่กลับ โคนกลีบทั้งห้ากลีบสีชมพูและจางลงที่ปลายกลีบ ปลายกลีบมน เมื่อบานเต็มที่กลีบลุ้ไปทางด้านหลัง กลีบปากรูปไข่ โคนกลีบเป็นตุ่มตื้นๆ ด้านในมีแต้มสีเหลืองและสีแดงอมม่วง ปลายกลีบเป็นติ่งขนาดใหญ่

เขตการกระจายพันธุ์ : เป็นกล้วยไม้ถิ่นเดียวที่พบเฉพาะในประเทศไทย ครั้งแรกพบที่ดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่

ประเทศไทยพบที่ : เชียงใหม่ เลย ชัยภูมิ

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้อิงอาศัยขนาดเล็ก พบขึ้นในป่าดิบเขา และป่าสน อาศัยบนต้นสนสามใบ สนสองใบ และต้นก่อ บางครั้งพบเจริญบนลานหิน ตามที่โล่งแจ้งแดดจัดและแสงแดดรำไร ที่ความสูง 1,300-2,200 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูออกดอก : เดือนเมษายนถึงพฤษภาคม ช่วงออกดอกไม่ทิ้งใบ

ภาพที่ 45 แสดงลักษณะคอกของกระต่ายหูตั้ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ม้าวิ่ง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Doritis pulcherima* Lindl.

ชื่อพ้อง : -

ชื่อไทย : ม้าวิ่ง

ชื่ออื่น : แดงอุบล กล้วยหิน หน้าดอกหิน กล้วยไม้ม้า

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : เจริญทางปลายยอด ลำต้นทรงกระบอกค่อนข้างสั้น มีหลายข้อ มีระบบรากขนาดใหญ่ใช้ในการสะสมน้ำและอาหาร

ใบ : ใบออกตามข้อมีหลายใบเรียงสลับระนาบเดียว ใบรูปขอบขนานหนารูปรีจนถึงรูปทรงเกือบกลม ขนาดประมาณ 4 x 6 เซนติเมตร ปลายใบมีหลายรูปแบบแหลม มนจนถึงเว้ามน แผ่นใบหนาอวบน้ำและค่อนข้างแข็ง ใบอ่อนพับออกตามยาว มีอายุหลายฤดู เมื่อหลุ่คร่วงจะเหลือกาบใบส่วนล่างติดคาค้น

ช่อดอก : ช่อดอกเป็นแบบกระจะออกจากด้านข้างของลำต้น ช่อยาวและตั้งตรง มักมีมากกว่า 1 ช่อ มี 5-15 ดอกต่อช่อ ดอกในช่อเรียงกันหลวมๆ

ดอก : ดอกขนาดประมาณ 1.5 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงและกลีบดอกรูปรี มีสีขาวแกมม่วงจนถึงสีม่วงแดง ปลายกลีบมน เมื่อดอกบานเต็มทีกลีบจู๋ไปด้านหลัง กลีบปากมีรูปทรงเฉพาะตัว มีหูปากค่อนข้างกลม โคนกลีบมีติ่งแหลม ปลายกลีบมน และมีสันเตี้ยๆ กลีบปากมีลายเส้นสีเข้ม

เขตการกระจายพันธุ์ : พบเป็นพื้นที่กว้างในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ประเทศไทยพบที่ : ทั่วไปทุกภูมิภาค

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้ม้าอาศัยบนลานหิน พบมากในป่าเต็งรัง ป่าเต็งรังแคะและ ป่าสนเขาทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบบ้างในป่าชายหาดทางภาคใต้ ขึ้นในที่โล่งแจ้งแสงแดดจัด ทนทานต่อสภาพขาดน้ำได้ดี เพราะมีน้ำสำรองอยู่ใยเนื้อเยื่อรากและใบจำนวนมาก พบในหลายๆระดับความสูง

ฤดูออกดอก : ยาวนานหลายเดือน แต่ดอกที่สุกไขช่วงเดือนตุลาคมและพฤศจิกายน ช่วงที่ออกดอกไม่ทั้งใบ

ภาพที่ 46 แสดงลักษณะต้นและดอกของม้าวิง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอื้องคำดอกสร้อย

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Drymoda gymnopus* (Hook.f.) Garay, Hamer & Siegerist

ชื่อพ้อง : *Bulbophyllum gymnopus* Hook.f.

ชื่อไทย : เอื้องคำดอกสร้อย

ชื่ออื่น : -

ลักษณะ : ลำต้นเจริญทางด้านข้าง ลำลูกกล้วยรูปไข่ปลายเรียวผิวค่อนข้างมัน แต่ลำขึ้นค่อนข้างห่างกันบนเหง้าที่ค่อนข้างยาว มีใบเพียงใบเดียวที่ยอด หนาและแข็ง

ใบ : ใบรูปแถบปลายใบมน ใบอ่อนพับตามยาวมีอายุหลายฤดู

ช่อดอก : ช่อดอกเป็นช่อแบบกระจัง ออกจากโคนของลำลูกกล้วย ตั้งตรงหรือทอดเอียง มักมีมากกว่า 1 ช่อ มีดอกประมาณ 15-25 ดอกต่อช่อ

ดอก : ดอกขนาดประมาณ 1 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงบนรูปหอก กลีบเลี้ยงคู่ข้างรูปเคียว กลีบดอกรูปแถบขอบกลีบหยักเป็นฟัน ทั้งห้ากลีบมีสีเหลืองที่โคนและค่อยจางที่ปลายกลีบ กลีบปากรูปแถบแกมรูปไข่ ปลายมนอวบและหนา สีเหลืองเข้ม มีกลิ่นหอม

เขตการกระจายพันธุ์ : สิกิมิ ภูฏาน อินเดีย พม่า และ ไทย

ประเทศไทยพบที่ : เลย นครราชสีมา

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้อิงอาศัยขนาดกลาง พบในป่าดิบเขา ตามยอดไม้ที่โล่งแจ้งแสงแดดจัดถึงแสงแดดรำไร ในความสูง 1,000-1,400 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูดอก : เดือนพฤศจิกายนถึงมกราคม ช่วงออกดอกไม่ทิ้งใบ

ภาพที่ 47 แสดงลักษณะลำต้นของเหืองคำดอกสร้อย

ภาพที่ 48 แสดงลักษณะดอกของเหืองคำดอกสร้อย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สิงโตฮานิฟ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Epicriantes haniffii* (Carr) Garay & W.Kitttr.

ชื่อพ้อง : *Bulbophyllum haniffii* Carr

ชื่อไทย : สิงโตฮานิฟ

ชื่ออื่น : -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางด้านข้าง ลำลูกกล้วยรูปขอบขนานขนาดเล็กมากและอยู่ห่างกันบนเหง้าที่ทอดเลื้อยที่ห้อยย้อยลง ปลายลำลูกกล้วยมีใบ 1 ใบ

ใบ : ใบรูปรีหนาและแข็ง ขนาดประมาณ 2.5 x 4 เซนติเมตร ใบอ่อนพับจีบตามแนวยาว มีอายุหลายฤดูก่อนหลุดร่วงที่ข้อต่อ

ช่อดอก : ออกดอกเดี่ยว

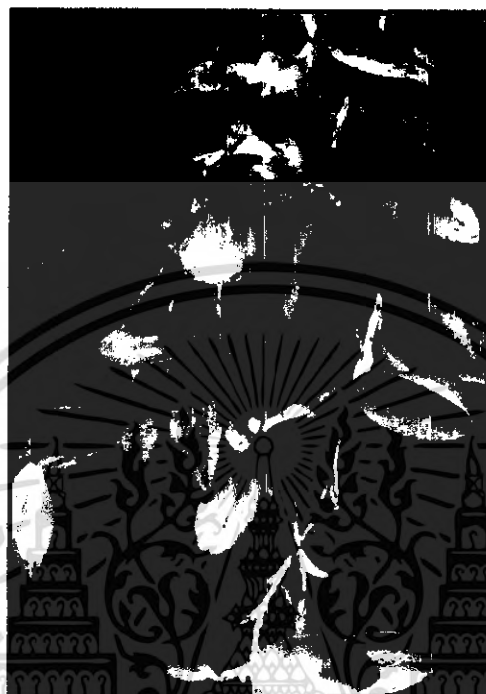
ดอก : ดอกขนาดประมาณ 0.8 เซนติเมตร ออกจากโคนลำลูกกล้วย ก้านดอกและรังไข่สั้นมาก กลีบเลี้ยงรูปขอบขนานแกมรูปไข่ สีน้ำตาลแดง ปลายกลีบแหลม กลีบดอกกลรูปเหลือเพียงรยางค์สีด้าข้างละ 7 อัน ยื่นยาวเป็นพู่คล้ายกรวย กลีบปากรูปแถบ สีม่วงคล้ำจนเกือบดำ ปลายกลีบแหลม โคนกลีบมีตุ่มหูรูปทรงกลมจำนวนมากอยู่ที่ด้านข้างของกลีบ

เขตการกระจายพันธุ์ : พม่า ลาว มาเลเซีย และไทย

ประเทศไทยพบที่ : ดาก พิชณุโลก ชัยภูมิ ระนอง นครศรีธรรมราช

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้อิงอาศัย พบในป่าดิบชื้น ป่าดิบแล้ง ตามพื้นที่โล่งแสงแดดรำไร

ฤดูออกดอก : เดือนเมษายนถึงพฤษภาคม ช่วงออกดอกไม้ทั้งใบ

ภาพที่ 49 แสดงลักษณะของลำต้นของสิงโตฮานีฟ

ภาพที่ 50 แสดงลักษณะดอกของสิงโตฮานีฟ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอื้องศรีเที่ยง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Epigeneium amplum* (Lindl.) Summerh.

ชื่อพ้อง : -

ชื่อไทย : เอื้องศรีเที่ยง

ชื่ออื่น : เอื้องกระเจียง

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางด้านข้าง ลูกกล้วยรูปไข่จนถึงทรงกระบอกมีใบติดสองถึงสามใบ ผิวมีร่องลึกและขรุขระ แต่ละลำอยู่ห่างกันบนเหง้าที่ค่อนข้างแข็ง

ใบ : ใบรูปใบหอก ขนาดประมาณ 2.5 x 6 เซนติเมตร เรียงตรงข้าม ผิวใบเป็นมัน ใบหนาแข็ง คล้ายแผ่นหนัง ปลายใบเว้าไม่เท่ากัน ใบอ่อนพับตามแนวยาว มีอายุหลายฤดูก่อนหลุดร่วงที่ข้อต่อ ดอกเดี่ยวออกที่ปลายลำ

ช่อดอก : ออกดอกเดี่ยวที่ปลายลำ

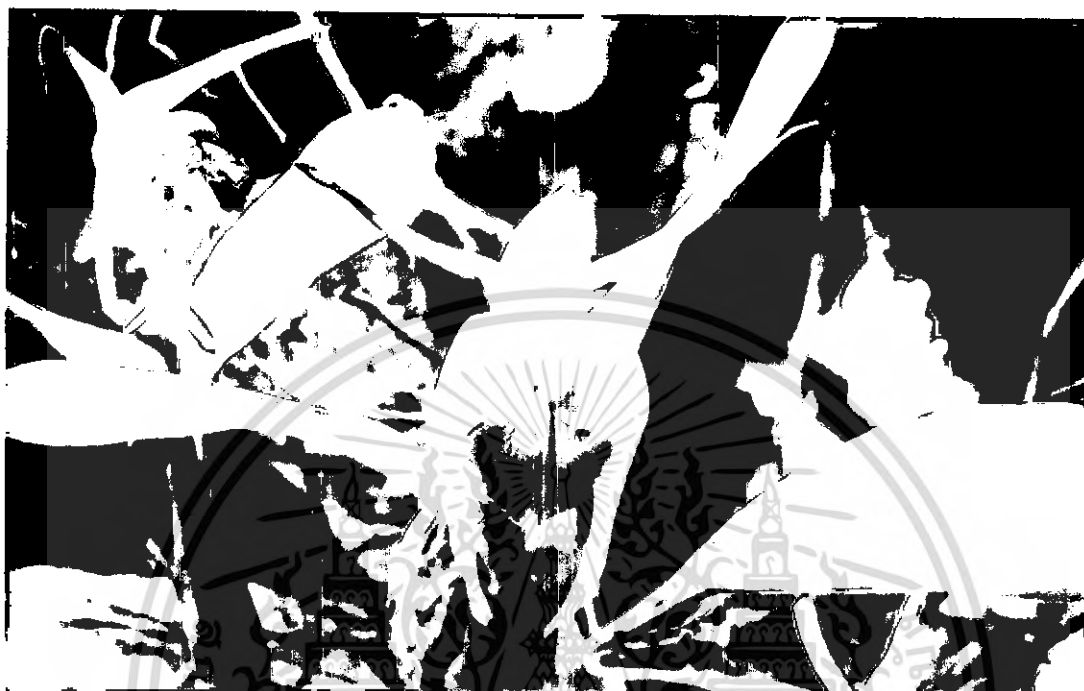
ดอก : ดอกมีขนาดประมาณ 4-6 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงรูปใบหอกจนถึงรูปสามเหลี่ยม ปลายแหลม โคนของกลีบเลี้ยงคู่ข้างเชื่อมกันเป็นคางคอก กลีบดอกรูปแถบ ปลายมน ทั้งห้ากลีบมีสีน้ำตาล มีจุดประและปื้นสีน้ำตาลกระจายอยู่ทั่วกลีบ กลีบปากรูปรี ส่วนปลายกลีบปากรูปไข่ ปลายกลีบแหลม มีหูปากรูปครึ่งวงกลมตั้งชัน โคนกลีบมีสัน 2-3 สัน กลีบสีม่วงคร้ำจนเกือบดำ มีกลิ่นหอมอ่อนๆ

เขตการกระจายพันธุ์ : เนปาล สิกขิม ภูฏาน อินเดีย พม่า และไทย

ประเทศไทยพบที่ : เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน พิชณุโลก เพชรบูรณ์ ชัยภูมิ เลย

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้อิงอาศัย พบในป่าดิบเขา ตามที่โล่งแจ้งแสงแดดจัดและแสงแดดรำไร มักเจริญบนก้อนหินร่วมกับมอสส์และไลเคนที่ ทนต่อสภาพอากาศร้อนและหินที่ร้อนจัดได้ ในความสูง 600 - 1,400 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูดอก : เดือนตุลาคมถึงมกราคม ช่วงออกดอกไม่ทั้งใบ

ภาพที่ 51 แสดงลักษณะสำคัญ และคอกของเอื้องศรีเทียง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กล้วยปลวก

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Epipogium roseum* (D.Don) Lindl.

ชื่อท้องถิ่น :-

ชื่อไทย : กล้วยปลวก

ชื่ออื่น : กล้วยมด

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางด้านข้าง มีหัวใต้ดินแบบหัวมันฝรั่งทอดขนานอยู่ใต้ดิน

ใบ : ไม่มีใบหรือส่วนที่ใช้สังเคราะห์แสง

ช่อดอก : ช่อดอกแบบกระจุก ออกจากหัว สีขาวมักมีจุดประสีม่วงขนาดเล็ก ตั้งตรงและอาจยาวได้ถึง 1 เมตร

ดอก : ดอกขนาดประมาณ 1 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงและกลีบดอกรูปขอบขนานแกมรูปแถบ ทั้งห้ากลีบสีขาวจนถึงสีขาวแกมแดงเรื่อๆ และมีจุดประสีม่วงแดงกระจายอยู่ทั่วกลีบ ปลายกลีบมน กลีบปากรูปขอบขนานแกมรูปไข่ กลีบมีสองสันตามแนวยาว โคนกลีบดอกในมีเนื้อเยื่อหนูน 2 อัน มีเดือยดอกรูปทรงกระบอกขนาดใหญ่ เส้นกสรเล็กขนาดเล็ก มีฝากรอบ กลุ่มเรณูมี 2 กลุ่ม

เขตการกระจายพันธุ์ : กระจายในพื้นที่กว้างตั้งแต่ทวีปแอฟริกา ทวีปเอเชีย จนถึงทวีปออสเตรเลีย

ประเทศไทยพบที่ : เชียงใหม่ นครราชสีมา จันทบุรี กาญจนบุรี นครศรีธรรมราช เลย

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้กินซากโดยอาศัยจุลินทรีย์บางชนิดในการดำรงชีวิต พบในป่าดิบแล้ง ป่าดิบเขา และป่าดิบชื้น มีแสงรำไรถึงมีครึ้ม ดินมีเศษซากพืชกองทับถมกันเป็นจำนวนมาก ในความสูง 1,100 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูออกดอก : ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม โดยช่วงเวลาของการออกดอกติดฝัก จนถึงฝักแก่และแตกใช้เวลาสั้นมาก หลังจากนั้นจะพักตัวเหลือเพียงหัวใต้ดิน

ภาพที่ 52 แสดงลักษณะช่อดอกของกล้วยปลวก

ภาพที่ 53 แสดงลักษณะดอกที่กำลังติดฝักของกล้วยปลวก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอื้องดินนายบงม

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Erythroides blumei* (Lindl.) Schltr.

ชื่อพ้อง :

ชื่อไทย : เอื้องดินนายบงม

ชื่ออื่น : -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : เจริญทางด้านข้าง ลำต้นเป็นเหง้ารูปทรงกระบอกอวบน้ำค่อนข้างกลม และมีหลายปล้อง ทอดไปตามพื้นดินชูยอดขึ้น

ใบ : ใบขนาดประมาณ 3 x 8 เซนติเมตร ใบรูปหอกค้ำไม่เท่า ปลายใบแหลม ใบออกตามข้อ มีหลายใบเรียงเวียน ใบอ่อนมีขนตามยาว ใบไม่มีข้อต่อโคนใบเป็นกาบ มีอายุฤดูเดียวก่อนจะแห้งเหี่ยวคลาดัน

ช่อดอก : ช่อดอกเป็นช่อแบบกระจุก ออกที่ยอด มีขนอ่อนปกคลุม

ดอก : ดอกขนาดประมาณ 0.5 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงบนรูปหอก กลีบเลี้ยงคู่ข้างรูปรี โคนกลีบเบี้ยว ทั้งสามกลีบปลายแหลม สีน้ำตาลอมเขียว ด้านนอกมีขนปกคลุม กลีบดอกรูปแถบแกมรูปไข่กลับ ปลายแหลม สีน้ำตาล กลีบปากรูปขอบขนาน โคนกลีบมีเดือยขนาดใหญ่ สีชมพูอมส้ม ปลายเดือยเว้ามุม ฝักรอบกลุ่มเรณูสีส้มแดง

เขตการกระจายพันธุ์ : พม่า เวียดนาม จีน และไทย

ประเทศไทยพบที่ : นครราชสีมา กาญจนบุรี ชุมพร ระนอง เลย

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้ดิน พบได้ในป่าดิบเขา ที่ร่มรำไรถึงค่อนข้างมีดครึม เป็นดินร่วนปนทรายและมีซากพืชทับถม ในความสูง 1,000-1,200 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ภาพที่ 54 แสดงลักษณะลำต้นและดอกของเอื้องคินนาบลุม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อิ่งนวล

ชื่อทางวิทยาศาสตร์ : *Eulophia herbacea* Lindl.

ชื่อพ้อง : -

ชื่อไทย : อิ่งนวล

ชื่ออื่น : เอื้องแมงมุม

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางด้านข้าง มีหัวใต้ดินแบบหัวเผือก ขึ้นชิดกัน

ใบ : ใบรูปแถบแกมรูปหอกขนาด 3 x 20 เซนติเมตร มี 2-3 ใบ พับเป็นจีบเล็กน้อย ปลายใบเรียวแหลม ผิวใบค่อนข้างสาก บางคล้ายแผ่นกระดาษ

ช่อดอก : ช่อดอกแบบกระจะ เจริญจากหัวเก่าใกล้บริเวณที่หน่อใหม่เกิด มีดอกประมาณ 5-25 ดอกต่อช่อ

ดอก : ดอกกว้างประมาณ 3 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงสีเขียวอ่อน กลีบดอกสีขาวสะอาดกลีบทั้งห้ารูปหอก กลีบปากรูปขอบขนาน สีขาว แฉกข้างรูปสามเหลี่ยมปลายมน กลางแผ่นปากมีขนจำนวนมาก เดือยดอกมีขนาดเล็ก เวลาบานเต็มที่ กลีบเลี้ยงจะกางชัดเจน แต่กลีบดอกและปากจะห่อเข้าหากัน แต่ตรงปลายกลีบกระดกขึ้น กลิ่นหอมมาก

เขตกระจายพันธุ์ : ลิกจิม พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม และไทย

ประเทศไทยพบได้ที่ : ดาก กำแพงเพชร นครราชสีมา ปราจีนบุรี เพชรบุรี

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้ดิน พบได้ในป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง และป่าทุ่งหญ้า ตามที่โล่งแจ้งแสงแดดจัด เป็นลูกรัง สามารถทนการทำลายของไฟป่าได้

ฤดูดอก : เดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายน ช่วงออกดอกไม่ทิ้งใบ หลังจากเจริญเต็มที่แล้วจะพักตัวในฤดูหนาวและร้อน โดยเหลือเพียงหัวใต้ดิน

ภาพที่ 55 แสดงลักษณะช่อดอกของอึ่งนวล

ภาพที่ 56 แสดงลักษณะดอกของอึ่งนวล

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ว่านหัวครู

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Eulophia spectabilis* (Dennst.) Suresh

ชื่อพ้อง : -

ชื่อไทย : ว่านหัวครู

ชื่ออื่น : ว่านดิน เอื้องพร้าว

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางด้านข้าง มีหัวใต้ดินแบบหัวเผือก ขึ้นชิดกัน

ใบ : ใบรูปแถบแกมรูปหอก ขนาดประมาณ 6 x 30 เซนติเมตร มี 2-4 ใบ พับเป็นจีบเล็กน้อย ปลายใบเรียวแหลม แผ่นใบบางคล้ายกระดาษ โคนเป็นกาบหุ้มซ้อนกันแน่น

ช่อดอก : ช่อดอกเป็นช่อแบบกระจุกเจริญจากบริเวณใกล้จุดที่หน่อเจริญ

ดอก : ดอกขนาดประมาณ 2 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงและกลีบดอกรูปขอบขนาน ทั้งห้ากลีบสีขาว สีเขียว หรือสีม่วงแดง มีความแปรผันของสีค่อนข้างมาก ปลายกลีบมน กลีบปากรูปรีและมีสีใกล้เคียงกับกลีบอื่น ปลายกลีบเว้าคี่น ขอบกลีบบิดเป็นคลื่น กลีบมีเดือยดอกรูปกล้วยขนาดใหญ่แต่สั้น

เขตการกระจายพันธุ์ : กระจายเป็นพื้นที่กว้างในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ประเทศไทยพบที่ : เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ดาก พิชณุโลก เลย มุกดาหาร อุบลราชธานี ศรีสะเกษ จันทบุรี กาญจนบุรี พังงา กระบี่

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้ดิน อาศัยในป่าเต็งรัง ป่าเต็งรังผสมสน และป่าทุ่งหญ้า พบตามที่โล่งแจ้งแสงแดดจัด เป็นดินลูกรัง ทนทานต่อการทำลายของไฟป่า พบที่ความสูง 200-2,000 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูออก : เดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน ช่วงออกดอกไม้ทั้งใบ หลังจากเจริญเต็มที่แล้วจะพักตัวในฤดูหนาวและฤดูร้อน โดยเหลือหัวที่เกิดบริเวณโคนของต้นใหม่ไว้ใต้ดิน

ภาพที่ 57 แสดงลักษณะช่อดอกของว่านหัวครุ

ภาพที่ 58 แสดงลักษณะดอกของว่านหัวครุ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้างรอบคอ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Gastrochilus obiquus* (lindl.) Kze.

ชื่อท้องถิ่น : -

ชื่อไทย : ข้างรอบคอ

ชื่ออื่น : เสือเหลือง

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางปลายยอด สั้นป้อม

ใบ : ใบรูปแถบเว้าลึก ขนาดประมาณ 2.5 x 8 เซนติเมตร ออกเรียงสลับซ้ายขวาบนเดือย แผ่นใบหนาและอวบน้ำแต่ไม่แข็ง ปลายใบหยักเกือบเท่ากันใบมีอายุหลายฤดูจึงหลุดร่วงไป

ช่อดอก : ช่อดอกแบบกระจจะ ออกจากจากข้างของลำต้น มีดอกประมาณ 20-30 ดอกต่อช่อ

ดอก : ดอกกว้างประมาณ 1.5 เซนติเมตร สีเหลือง กลีบเลี้ยงเลี้ยงและกลีบดอกรูปแถบแกมรูปไข่กลับ กลีบปากสีขาว อู้งของกลีบปากมีแต้มสีเหลือง มีจุดประสีม่วงที่ขอบ ผิวด้านบนไม่มีขน ปลายกลีบปากหยัก และมีขนระเอียดเป็นครุย

เขตการกระจายพันธุ์ : อินเดีย พม่า ลาว เวียดนาม และไทย

ประเทศไทยพบที่ : เชียงใหม่ แพร่ ตาก พิษณุโลก เลข สกลนคร ชัยภูมิ นครราชสีมา นครนายก จันทบุรี และกาญจนบุรี

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้อิงอาศัย พบได้ในป่าดิบแล้ง และป่าเบญจพรรณ ตามที่โล่งแสงแคบๆไร ในความสูง 300-1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูออกดอก : เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤศจิกายน ช่วงออกดอกไม่ทิ้งใบ

ภาพที่ 59 แสดงลักษณะลำต้นและดอกของช้างรอบคอ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ว่านจูงนาง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Geodorum attenuatum* Griff.

ชื่อพ้อง : -

ชื่อไทย : ว่านจูงนาง

ชื่ออื่น : ว่านถอนพิษ อั้งเปราะ กำปองดิน

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญเติบโตทางด้านข้าง มีหัวใต้ดินแบบหัวฝอย ขึ้นเรียงชิดกัน มีลำต้นเทียมเหนือดินที่เกิดจากการซ้อนทับของกาบใบ

ใบ : ใบรูปรีจนถึงรูปหอก ขนาดประมาณ 4 x 15 เซนติเมตร ปลายใบแหลม ประมาณ 3-4 ใบ เส้นใบแบบขนาน ใบอ่อนมีวนคามยาว ไม่มีข้อต่อ มีอายุฤดูเดียวก่อนจะเหี่ยวแห้งคาต้น

ช่อดอก : ช่อดอกแบบกระจะ แหงออกมาจากบริเวณโคนของกาบใบที่สองหรือสาม มีประมาณ 10-15 ดอกค่อช่อ ปลายช่อโค้งลง

ดอก : ดอกขนาดประมาณ 1.5 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงรูปรีจนถึงรูปรีแกมรูปใบหอก กลีบดอกรูปหอก ทั้งห้ากลีบสีขาว ปลายกลีบแหลม กลีบปากรูปรีและค่อนข้างห่อ สีเหลืองสด โคนกลีบสีน้ำตาลแดง เส้นแวงสีสีขาว

เขตการกระจายพันธุ์ : พม่า ลาว เวียดนาม และไทย

ประเทศไทยพบที่ : เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน น่าน พิชณุโลก นครพนม มุกดาหาร อุบลราชธานี กาญจนบุรี สุราษฎร์ธานี พังงา

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้ดินขนาดเล็ก ค่อนข้างเล็ก พบอาศัยในป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง และป่าทุ่งหญ้า ตามที่โล่งแจ้งแสงแดดจัด มีดินร่วนปนทรายจนถึงดินลูกรัง ทนทานต่อการทำลายของไฟป่าได้ เจริญใน ความสูงตั้งแต่ 300-1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูออกดอก : เดือนพฤษภาคม พร้อมๆกับการเจริญเติบโตของหน่อใหม่ การพัฒนาของก้านดอกจะช้ากว่าใบ ตัวใบจึงเจริญสูงกว่าอย่างเห็นได้ชัด

ภาพที่ 60 แสดงลักษณะลำต้นของว่านงูนาง

ภาพที่ 61 แสดงลักษณะดอกของว่านงูนาง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ว่านนางตาม

ชื่อไทย : Geodorum recurvum (Roxb.) Alston

ชื่อพ้อง : -

ชื่อไทย : ว่านนางตาม

ชื่ออื่น : ว่านจูงนาง

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางด้านข้าง มีหัวใต้ดินแบบหัวเผือก หัวเรียงชิดกัน มีลำต้นเทียมเหนือดินที่เกิดจากการอัดตัวกันของกาบใบ

ใบ : ใบรูปรีขนาดประมาณ 5 x 25 เซนติเมตร มี 2-3 ใบ ปลายใบแหลม โคนใบเป็นกาบ ใบอ่อนพับจีบตามยาว เส้นใบแบบขนาน

ช่อดอก : ช่อดอกแบบกระจะ ก้านช่อดอกตั้งตรง ปลายช่อย้อยลง มักมีมากกว่า 1 ช่อ มีดอกประมาณ 10-20 ดอกต่อช่อ

ดอก : ดอกขนาดประมาณ 1 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงและกลีบดอกรูปรี จนถึงรูปรีกว้าง ทั้งห้ากลีบสีขาวสะอาด ปลายกลีบมนจนถึงแหลม กลีบปากรูปไข่และมีลักษณะเป็นอุ้งถ้ำ ปลายกลีบเว้าเล็กน้อย กลีบสีขาว ตรงกลางมีแต้มสีเหลือง โคนกลีบมีลายเส้นสีม่วงแดง เส้าเกสรรูปทรงกระบอกสั้น สีขาว

เขตการกระจายพันธุ์ : พม่า กัมพูชา เวียดนาม และไทย

ประเทศไทยพบที่ : เชียงใหม่ ตาก พิชณุโลก เลย อุตรธานี อุบลราชธานี สกลนคร นครราชสีมา กาญจนบุรี

ถิ่นอาศัย : กล้วย ไม้ดิน พบอาศัยในป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ และป่าทุ่งหญ้า ตามที่โล่งแจ้งแสงแดดจัด ที่ความสูง 300-1,300 เมตรจากระดับน้ำทะเล ทนทานต่อการทำลายของไฟป่าได้ดี

ฤดูออกดอก : เดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน ออกดอกพร้อมกับการแตกกอใหม่ ช่อดอกมีการเจริญเติบโตที่ไวกว่าใบมาก จึงชูสูงกว่าใบอย่างชัดเจน

ภาพที่ 62 แสดงลักษณะช่อดอกของว่านนางตาม

ภาพที่ 63 แสดงลักษณะดอกของว่านนางตาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขวาลอ

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Goodyera procera* (Ker Gawl.) Hook.

ชื่อพ้อง : -

ชื่อไทย : ขวาลอ

ชื่ออื่น : -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางด้านข้าง เป็นข้อปล้องทอดเลื้อยไปตามพื้นดินแล้วชูยอดขึ้น ลำต้นอวบอ้วน

ใบ : ใบรูปรีจนถึงรูปหอก ขนาดประมาณ 4 x 9 เซนติเมตร ปลายใบแหลม ใบออกเรียงเวียนสลับรอบลำต้น โคนใบเป็นกาบ ใบอ่อนมีวงงอตามแนวยาว มีอายุฤดูเดียว ใบไม่มีข้อต่อ ใบแก่แห้งเหี่ยวคาต้น

ช่อดอก : ช่อดอกแบบกระจะ ออกที่ปลายยอด แต่ละช่ออาจมีมากกว่า 100 ดอก

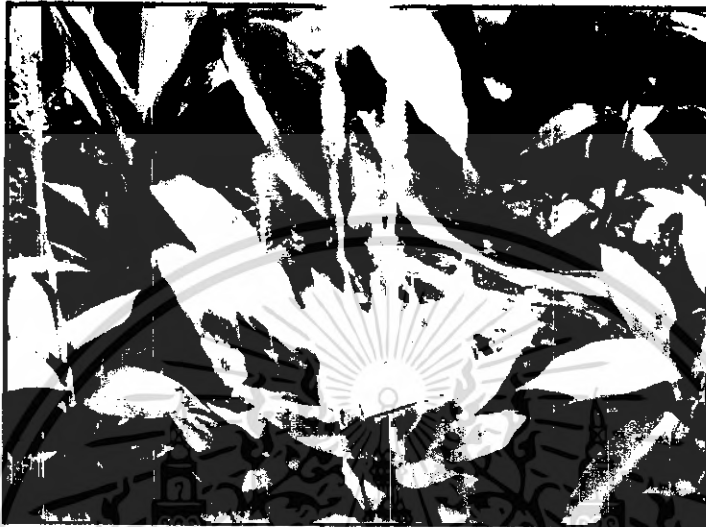
ดอก : ดอกขนาดประมาณ 0.6 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงรูปรี สีเขียวอ่อน กลีบเลี้ยงคู่ข้างเบี้ยว กลีบเลี้ยงรูปขอบขนานแกมรูปไข่ กลีบทั้งห้ากลีบสีขาว ปลายกลีบแหลมจนถึงมน เมื่อบานเต็มที่ไม่แผ่กว้าง กลีบปากเป็นรูปร่างทรงกลม ปลายกลีบแหลมและโค้งลง

เขตการกระจายพันธุ์ : พื้นที่กว้างในภูมิภาคเอเชียใต้

ประเทศไทยพบที่ : เชียงใหม่ ชัยภูมิ กาญจนบุรี

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้ดิน พบในป่าดงดิบชื้น ป่าดงดิบแล้ง และป่าดงดิบเขา ชอบขึ้นในที่ชุ่มชื้นริมลำธาร แสงแดดรำไร ในความสูง 600-1,500 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูออกดอก : พฤศจิกาจนถึงธันวาคม ช่วงออกดอกเป็นช่วง

ภาพที่ 64 แสดงลักษณะลำต้นของขาวดอ

ภาพที่ 65 แสดงลักษณะดอกของขาวดอ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปิดแดง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Hebenaria rhodocheila* Hance

ชื่อพ้อง : -

ชื่อไทย : ปิดแดง

ชื่ออื่น : ถิ่นมั่งกร สังกหิน เฟิน

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางด้านข้าง มีหัวแบบมันฝรั่งแต่แบน และบางครั้งแตกแตกเป็นง่ามนิ้ว สร้างลำต้นเทียมที่เกิดจากกาบใบอัดตัวกันขึ้นเหนือดิน

ใบ : ใบออกแบบเรียงเวียน ใบรูปแถบจนถึงรูปแถบแกมรูปใบหอก ขนาดประมาณ 2 x 10 เซนติเมตร ปลายใบแหลมจนถึงเรียวแหลม ขอบใบบางครั้งหยักเป็นลอน และอาจพบสีหรือจุดประได้ ใบอ่อนมีขนตามแนวยาว ใบมีอายุเพียงฤดูเดียว แห้งเหี่ยวคาต้น

ช่อดอก : ช่อดอกแบบกระจะ ออกที่ปลายยอด มีดอกประมาณ 5-12 ดอกต่อช่อ

ดอก : ดอกขนาดประมาณ 1.5 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงบนรูปรีและเป็นช่อกลิ้วหวมก กลีบเลี้ยงคู่ข้างรูปขอบขนาน เมื่อบานเต็มที่บิดม้วนไปด้านหลัง กลีบดอกเชื่อมกับกลีบเลี้ยงด้านบน ทั้งห้ากลีบ มักมีสีเขียว ปลายกลีบมน กลีบปากสีแดง ชมพู เหลือง จนถึงส้ม มีความแปรผันที่สูงและหลากหลายมาก กลีบปากเป็นสามแฉก แฉกข้างรูปทรงกลม แฉกกลางเว้าลึกจนเป็นสองแฉกย่อย

เขตการกระจายพันธุ์ : พม่า จีน ลาว กัมพูชา เวียดนาม มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และไทย

ประเทศไทยพบที่ : เชียงใหม่ พินนุโลก เลย นครราชสีมา ชัยภูมิ มุกดาหาร นครพนม อุบลราชธานี กาญจนบุรี ชุมพร กระบี่ สตูล

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้ดินขนาดเล็ก พบในป่าเบญจพรรณ ป่าดงดิบแล้ง ป่าดงดิบเขา ป่าเต็งรัง มักขึ้นอยู่บนก้อนหินหรือซอกหินที่มีมอสปกคลุมและมีแสงรำไร ไกลธารน้ำ ในพื้นที่หลายระดับความสูง

ฤดูออกดอก : เดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม ช่วงออกดอกไม่ทิ้งใบ ฤดูหนาวและฤดูร้อน จะพักตัว เหลือเพียงหัวอยู่ใต้ดิน และเจริญอีกครั้งในฤดูฝน

ภาพที่ 66 แสดงลักษณะต้นของปีคแดง

ภาพที่ 67 แสดงลักษณะดอกของปีคแดง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอื้องนางรู้ง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Hygrochilus parishii* (Veitch & Rehb. f.) Pfitz.

ชื่อพ้อง :-

ชื่อไทย : เอื้องนางรู้ง

ชื่ออื่น : เอื้องลิ้นกระบือ นางรอง เอื้องปากเปิด กุหลาบนางรอง

ลักษณะ : เจริญทางปลายยอด ลำต้นทรงกระบอก มีหลายปล้อง แข็งและค่อนข้างสั้น

ใบ : ใบรูปรีจนถึงรูปขอบขนาน ขนาดประมาณ 3.5 x 10 เซนติเมตร ปลายใบเว้ามุมเล็กน้อย ใบเรียงสลับระนาบเดียว ใบอวบหนาเล็กแข็งแรงมาก แต่ถ้าเจริญในที่ที่มีความชื้นสูงใบจะอ่อนและลู่ลง โคนใบเป็นกาบ ใบอ่อนพับตามแนวยาว มีอายุหลายฤดูก่อนหลุดร่วงเหลือกาบใบติดคาคับ

ช่อดอก : ช่อดอกเป็นช่อแบบกระจ่าง ตรงหรือหัก แหวงทะลุออกมาจากด้านข้างตรงกาบใบ ก้านช่อสั้นกว่าแกนช่อ

ดอก : ดอกขนาดประมาณ 3 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงและกลีบดอกรูปรีกว้างจนเกือบกลม กลีบทั้งห้ากลีบสีเหลืองอมน้ำตาล หรือสีชมพูอมน้ำตาล อาจจะมีจุดประสีเข้มกระจายอยู่ทั่ว ปลายกลีบมน กลีบปากสีม่วงแดง ปลายกลีบเป็นรูปลิ้น และมีสันขนาดใหญ่อยู่ตรงกลาง โคนกลีบมีแฉกข้างเป็นติ่งขนาดเล็ก เส้นแวงสีขาว อ้วนและสั้น

เขตการกระจายพันธุ์ : ตอนเหนือของอินเดีย พม่า ลาว เวียดนาม และไทย

ประเทศไทยพบที่ : เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ขอนแก่น เลย จันทุมิ สกลนคร อุบลราชธานี กาญจนบุรี

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้อิงอาศัยขนาดกลางถึงใหญ่ พบได้ในป่าเต็งรัง ป่าดงดิบชื้น และป่าเบญจพรรณ โดยมักจะชอบอาศัยอยู่บนดินเต็งและรัง ทั้งในที่โล่งแจ้งแสงแดดจัดและแสงแดดรำไร ในความสูง 100-900 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูออกดอก : เดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม ช่วงออกดอกไม่ทิ้งใบ

ภาพที่ 68 แสดงลักษณะลำต้นและดอกของเอื้องนางรุ่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอื้องทับทิมเขาใหญ่

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Ione viridis* Seidenf.

ชื่อพ้อง : *Sunipia viridis* (Seidenf.) Hunt

ชื่อไทย : เอื้องทับทิมเขาใหญ่

ชื่ออื่น : -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางด้านข้าง ลำลูกกล้วยรูปไข่จนถึงรูปกล้วย สีเขียวอมเหลือง ผิวขรุขระ ขึ้นอยู่ห่างๆบนเหง้าที่ทอดเลื้อย มีใบหนึ่งใบต่อลำ

ใบ : ใบรูปแถบ ขนาดประมาณ 1.5 x 8 เซนติเมตร ปลายใบแปลม ใบอ่อนพับตามแนวยาว มีอายุหลายฤดูก่อนหลุดร่วงไปที่ข้อต่อ

ช่อดอก : ช่อดอกแบบกระจง ออกจากโคนลำลูกกล้วย ก้านช่อยาวกว่าแกนช่อ ดอกประมาณ 3-4 ดอกต่อช่อ

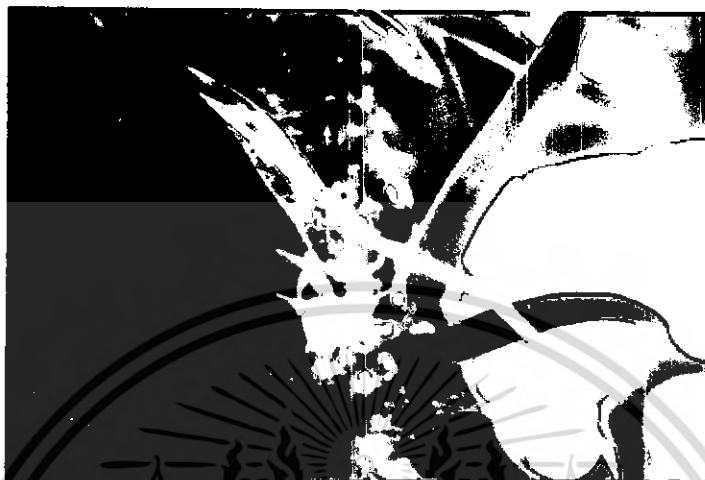
ดอก : ดอกขนาดประมาณ 0.6 เซนติเมตร ปลายกลีบมนหรือแหลม กลีบดอกรูปสามเหลี่ยมฐานกว้าง กลีบสีขาวใส กลีบเลี้ยงรูปขอบขนานแกมรูปไข่ สีม่วงอ่อนๆ ปลายกลีบเลี้ยงคู่ข้างเชื่อมติดกันเล็กน้อยตรงส่วนปลายกลีบ มีแถบสีเข้มตามความยาวของกลีบ กลีบปากรูปไข่ สีม่วงแดง ขอบกลีบสีเหลือง ค่อนข้างอวบและหนา

เขตการกระจายพันธุ์ : เป็นกล้วยไม้ถิ่นเดียวที่พบเฉพาะในประเทศไทย พบครั้งแรกที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

ประเทศไทยพบที่ : นครราชสีมา

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้อิงอาศัยขนาดเล็ก พบในป่าดงดิบเขา ตามที่โล่งแจ้งแสงแดดจัด ที่ความสูง 1,300-1,400 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูออกดอก : เดือนมกราคมถึงกุมภาพันธ์ ช่วงออกดอกไม่ทิ้งใบ

ภาพที่ 69 แสดงลักษณะลำคันทิมเขมใหญ่

ภาพที่ 70 แสดงลักษณะคอกของเขมใหญ่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอื้องกลีบม้วนดอกแดง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Liparis nigra* Seidcnf.

ชื่อท้องถิ่น : -

ชื่อไทย : เอื้องกลีบม้วนดอกแดง

ชื่ออื่น : -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางด้านข้าง ลำต้นทรงกระบอกอวบน้ำ สีเขียวอมม่วง

ใบ : ใบพับจีบรูปรีจนถึงรูปใบหอก ขนาด 6 x 15 เซนติเมตร ใบขึ้นเรียงเวียน ปลายใบแหลมจนถึงเรียวแหลม ใบอ่อนม้วนตามแนวยาว มีอายุฤดูเดียวก่อนแห้งเหี่ยวคาต้น

ช่อดอก : ช่อดอกแบบกระจุกที่ปลายยอด ช่อดอกตั้ง ก้านมีสีม่วงเข้มผิวเรียบมัน มีจำนวนดอกต่อช่อประมาณ 8-20 ดอก

ดอก : ดอกขนาดประมาณ 1.2 เซนติเมตร ที่โคนก้านดอกมีใบประดับขาวมา ปลายแหลมจนถึงเรียวแหลมและไม้หุลูตรง กลีบเลี้ยงรูปขอบขนานแกมรูปแถบ กลีบดอกรูปแถบ ทั้งห้ากลีบสีม่วงแดงปลายแหลม กลีบปากรูปไข่กลับและกว้างจนเกือบกลม สีม่วงแดง ขอบกลีบหยักเป็นฟัน โคนกลีบมีรยางค์แหลมรูปสามเหลี่ยม 2 อัน

เขตการกระจายพันธุ์ : จีน ไต้หวัน และไทย

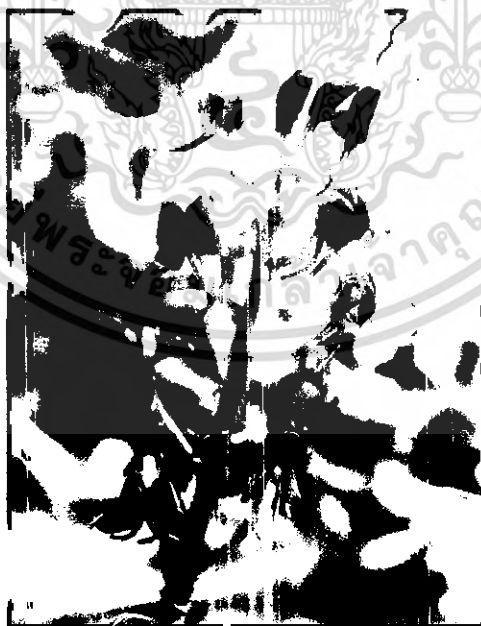
ประเทศไทยพบที่ : เชียงใหม่ เพชรบูรณ์ เลข นครราชสีมา

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้ดิน พบในป่าดงดิบแล้ง และป่าดงดิบเขา ขึ้นตามที่ร่มแสงแดดรำไรถึงมีดกริม ดินเป็นศิร่วนปนทรายและมีเศษซากพืชทับถม ในความสูง 800-1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูออกดอก : เดือนมิถุนายนถึงกรกฎาคม ช่วงออกดอกเป็นช่วงที่ต้นเจริญเต็มที่แล้ว หลังจากนั้นจะพักตัวในฤดูร้อนและฤดูหนาว

ภาพที่ 71 แสดงลักษณะลำต้นของเอื้องกลีบม้วนดอกแดง

ภาพที่ 72 แสดงลักษณะดอกของเอื้องกลีบม้วนดอกแดง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอื้องลิ้นคำใหญ่

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Luisia thailandica* Seidenf.

ชื่อพ้อง : -

ชื่อไทย : เอื้องลิ้นคำใหญ่

ชื่ออื่น : จูเขี้ยวปากม่วง

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางปลายยอด กลมขาว สูงประมาณ 20-50 เซนติเมตร มีรากขนาดใหญ่ อวบน้ำ มีหลายข้อปล้อง

ใบ : ใบรูปทรงกระบอก ขนาดประมาณ 0.5 x 12 เซนติเมตร ปลายใบมน มีหลายใบเรียงสลับ โคนใบเป็นกาบหุ้มลำต้น มีจุดประสีม่วงขึ้นหนาแน่นมาก มีอายุหลายฤดู ก่อนหลุดร่วงเหลือส่วนกาบติดลำต้น

ช่อดอก : ช่อดอกเป็นช่อกระจุกสั้นมาก ออกตามข้อโดยแทงทะลุกาบใบออกมา มี 2-3 ดอก ต่อข้อ

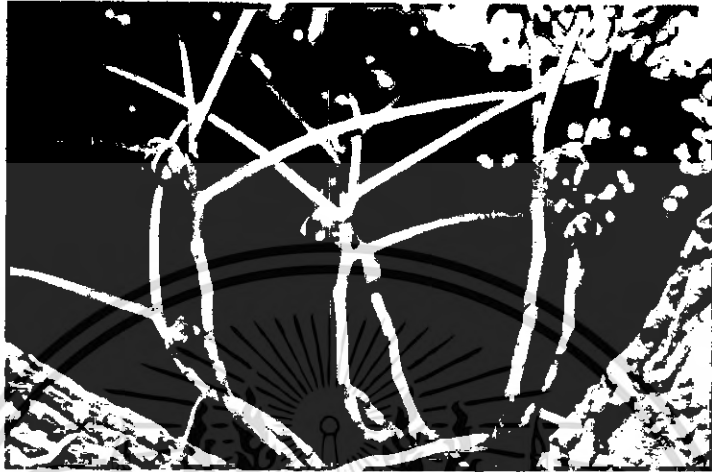
ดอก : ดอกขนาดประมาณ 3 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงรูปขอบขนาน กลีบเลี้ยงคู่ข้างงอรั่มเล็กน้อย ด้านหลังกลีบเป็นสัน กลีบเลี้ยงรูปแถบ มีความยาวมากกว่ากลีบเลี้ยง กลีบทั้งห้าสีเขี้ยวมีสีม่วง และอาจมีจุดหรือลายสีม่วงจางๆที่ด้านหลังของกลีบ ปลายกลีบมน เมื่อบานเต็มที่กลีบดอกจะงอรั่มลงมา ปิดกลีบปาก กลีบปากรูปรีแกมรูปไข่ อวบน้ำและหนา กลีบสีม่วงคล้ำ โคนกลีบมีหูปากเป็นดิ่งเล็กๆ ผิวปากขรุขระเป็นร่อง

เขตการกระจายพันธุ์ : อินเดียทางตะวันออกเฉียงเหนือ พม่า ลาว เวียดนาม และไทย

ประเทศไทยพบที่ : เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก เลย ชัยภูมิ นครราชสีมา อุบลราชธานี

ถิ่นอาศัย : ก่อด้วยไม้อิงอาศัย พบในป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ ที่โล่งแจ้งแสงแดดจัด บางครั้งพบขึ้นบนก้อนหินเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ในความสูง 400-1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูดอก : เดือนมีนาคมถึงพฤษภาคม ช่วงออกดอกไม่ทิ้งใบ

ภาพที่ 73 แสดงลักษณะดำดินของเอื้องลิ้นคำใหญ่

ภาพที่ 74 แสดงลักษณะคอกของเอื้องลิ้นคำใหญ่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอื้องใบบัวบก

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Nervilia crociformis* (Zoll.&Mor.)Scidentf

ชื่อท้องถิ่น :-

ชื่อไทย : เอื้องใบบัวบก

ชื่ออื่น :-

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางด้านข้าง มีหัวใต้ดินลักษณะแบบหัวมันฝรั่ง แต่ผิวไม่เรียบ มีผิวขรุขระ คล้ายหนาม มีการสร้างไหลออกมาแล้วไปงอกเป็นหัวใหม่ในบริเวณใกล้เคียง จึงมักพบขึ้นเป็นกลุ่มใหญ่

ใบ : มีเพียงใบเดี่ยวต่อ 1 หัว ใบรูปเกือบกลม ขนาดประมาณ 4-5 เซนติเมตร ก้านใบสั้น ด้านบนแผ่นใบมีขนละเอียดปกคลุม ขอบใบเรียบ ด้านหูใบเป็นรูปดัววิ ใบอ่อนพับจับ มีอายุเพียงฤดูเดียวก่อนแห้งเหี่ยวตาย

ช่อดอก : มีดอกเพียงดอกเดียว โดยก้านดอกงอกออกมาจากหัวใต้ดิน ช่อดอกสูงประมาณ 4-10 เซนติเมตร

ดอก : ดอกขนาดประมาณ 1 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงและกลีบดอกรูปแถบ สีดอกมีตั้งแต่สีขาว ชมพูหรือม่วงเข้ม มีหูปากรูปสามเหลี่ยม ปลายกลีบแหลม กลีบปากรูปขอบขนาน มีสีชมพูหรือสีม่วงเข้ม มีหูปากรูปสามเหลี่ยม ปลายกลีบมนตรงกลางจนถึงปลายกลีบปากมีขนสีเดียวกับสีของกลีบปาก เมื่อผสมติดตัวรังไข่จะงอขู่ลง

เขตการกระจายพันธุ์ : อินเดียนเนปาล สิกขิม พม่า ลาว เวียดนาม และไทย

ประเทศไทยพบที่ : เชียงใหม่ ดาก นครพนม ขอนแก่น ชัยภูมิ จันทบุรี กาญจนบุรี

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้ดินขนาดเล็ก พบในป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ตามที่ร่มรำไร ในที่มีความสูงประมาณ 300 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูออกดอก : เดือนเมษายนถึงพฤษภาคม ช่วงออกดอกทั้งใบแต่หลังจากออกดอกใบจึงจะเจริญตามา

ภาพที่ 75 แสดงลักษณะดอกของเอื้องใบบัวบก

ภาพที่ 76 แสดงลักษณะการติดฝักของเอื้องใบบัวบก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอื้องรอรอง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Panisea uniflora* (Lindl.) Lindl.

ชื่อพ้อง : -

ชื่อไทย : เอื้องรอรอง

ชื่ออื่น : -

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางด้านข้าง ลำลูกกล้วยปรีจนถึงรูปขนมเป็ยกปุ่น ผิวเป็นมันวาว ขึ้นชิดกัน

ใบ : ใบรูปแถบ ขนาดประมาณ 2 x 10 เซนติเมตร ปลายใบแหลม แผ่นใบบางค่อนข้างเหนียว ใบอ่อนพับครึ่ง มีอายุหลานฤดู เมื่อแก่หลุดร่วงที่ข้อ

ก้านดอก : ดอกเดี่ยวออกที่โคนลำลูกกล้วย ตรงบริเวณเหนือใหม่ ก่อนที่จะเจริญเป็นลำลูกกล้วย

ดอก : ดอกขนาดประมาณ 1.3 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงรูปหอกแกมรูปไข่ กลีบดอกรูปขอบขนาน กลีบดอกทั้งห้ากลีบมีสีเหลืองอมส้ม ปลายกลีบแหลม กลีบปากรูปปรีแกมรูปไข่กลับ ปลายมน มีแฉกข้างรูปร่างคล้ายเขี้ยวขนาดใหญ่ กลางกลีบมีจุดสีส้มแดง 3 จุด ขอบกลีบหยักเป็นบางส่วน ปลายเส้นแฉกแผ่เป็นครีบสั้นๆ

เขตการกระจายพันธุ์ : เนปาล สิกขิม ภูฏาน อินเดีย พม่า กัมพูชา เวียดนาม และไทย

ประเทศไทยพบที่ : เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก พิชณุโลก นครราชสีมา ตรวด กาญจนบุรี นครศรีธรรมราช

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้อิงอาศัยขนาดเล็ก พบขึ้นในป่าดงดิบเขา ตามที่โล่งแจ้งแสงแดดจัดและแสงแดดรำไร ไร่ความสูง 800 – 1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูออกดอก : เดือนธันวาคมถึงกุมภาพันธ์ ช่วงออกดอกไม่ทิ้งใบ

ภาพที่ 77 แสดงลักษณะต้นของเอื้องรอรอง

ภาพที่ 78 แสดงลักษณะดอกของเอื้องรอรอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รองเท้านารีเหลืองปราจีน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Paphiopedilum concolor* (Bateman) Pfitzer

ชื่อพ้อง : -

ชื่อไทย : รองเท้านารีเหลืองปราจีน

ชื่ออื่น : รองเท้านารีเหลืองเมืองกาญจน์ รองเท้านารีเหลืองอุดร

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : เจริญทางด้านข้าง ต้นที่แท้จริงมีลักษณะเป็นเหง้าสั้นๆ มีลำต้นเทียมที่เกิดจากกาบใบอัดตัวกันแน่น พบว่ามีการเก็บสะสมอาหาร ไว้ที่ราก จะมีการแตกหน่อใหม่ทุกครั้งหลังจากออกดอก

ใบ : รูปขอบขนาน ขนาดประมาณ 2.5 x 10 เซนติเมตร แผ่นใบมีลายคล้ายหินอ่อน ค่อนข้างอวบน้ำ ใต้ใบมักจะมีสีม่วงเข้ม ปลายใบมน ใบอ่อนพับกลาง ใบมีอายุหลายฤดูพอแก่จะแห้งเหี่ยวคาต้น

ก้านดอก : ก้านดอกแบบเชิงหลักัน ก้านดอกสั้นมาก สีสีม่วง ทั้งก้านดอกและรังไข่มีขนอ่อนปกคลุม มีดอกครั้ง 1-2 ดอก

ดอก : มีขนาดประมาณ 10 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงบนรูปรีแกมรูปไข่ กลีบเลี้ยงล่างรูปรี กลีบดอกรูปรีแกมรูปไข่กลับ ทั้งสี่กลีบมีสีเหลืองนวลและมีจุดประสีน้ำตาลแดงกระจายอยู่ทั่วกลีบ ปลายกลีบมน แผ่นกลีบหลังมีขนปกคลุม กลีบปากเป็นถุง ขอบกลีบพับเข้าจนเป็นสัน ไม่มีฝาครอบเกสรเพศผู้ แต่มีเกสรเพศผู้บางส่วนที่เป็นหมัน เจริญเป็นแผ่นรูปหัวใจ

เขตการกระจายพันธุ์ : จีน พม่า ลาว เวียดนาม กัมพูชา และไทย

ประเทศไทยพบที่ : สกลนคร สระบุรี นครราชสีมา นครราชสีมา กาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ อุดรธานี

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้ดิน พบตามซอกหินปูนในป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ ที่โล่งแจ้งแสงแดดจัด ในความสูงประมาณ 300 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูออกดอก : เดือนพฤษภาคมถึงกรกฎาคม ช่วงออกดอกไม่ทิ้งใบ

ภาพที่ 79 แสดงลักษณะดอกของรองเท้านารีเหลืองปราจีน

ภาพที่ 80 แสดงลักษณะคั่นของรองเท้านารีเหลืองปราจีน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอื้องเม็คคุม

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Porpax elwesii* (Rchb.f.) Rolfe

ชื่อพ้อง : -

ชื่อไทย : เอื้องเม็คคุม

ชื่ออื่น : เอื้องกระดุมลาย เอื้องตาข่าย

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางด้านข้าง มีลำลูกกล้วยรูปทรงกลมแบน และมีโครงกาบใบเป็นตาข่ายปกคลุม ลำต้นชิดกันมากจนมีลักษณะเป็นแผ่นหุ้มเปลือกไม้ไว้

ใบ : ใบรูปแถบ ขนาดประมาณ 0.8 x 2.5 เซนติเมตร ปลายใบมน ใบออกที่ปลายลำลูกกล้วย มี 2 ใบ แผ่นใบมักมีขนปกคลุม ใบอ่อนพับตามแนวยาว มีอายุเพียงฤดูเดียวก่อนหลุดร่วง

ก้านดอก : ดอกเดี่ยวออกที่ปลายหน่อใหม่ที่กำลังเจริญ ก้านดอกและรังไข่สั้นมากและมีขนละเอียดปกคลุม

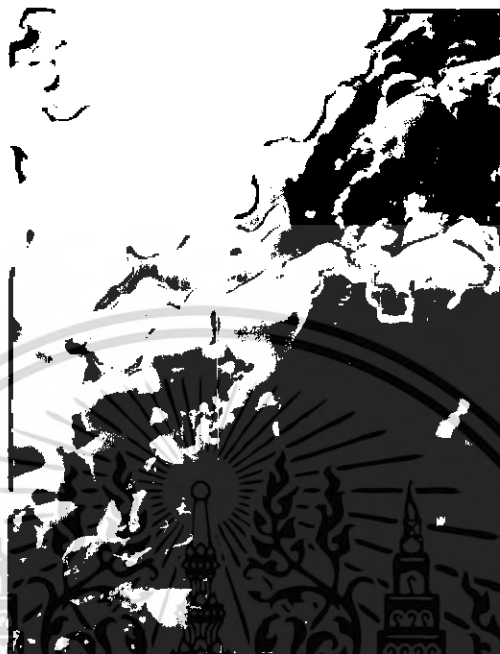
ดอก : ขนาดประมาณ 0.6 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกันจนเป็นหลอดสั้นๆ กลีบดอกรูปรี ปลายกลีบแหลม และแยกเป็นอิสระ อยู่ภายในหลอด กลีบปากรูปไข่ ทั้งหกกลีบสีน้ำตาลแดง เส้นแวงมีขนาดเล็กมากและซ่อนอยู่ภายในหลอด

เขตการกระจายพันธุ์ : สิกขิม ภูฏาน เนปาล อินเดีย ลาว เวียดนาม มาเลเซีย และไทย

ประเทศไทยพบที่ : นครราชสีมา ตราด กาญจนบุรี ระนอง

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้อิงอาศัยขนาดเล็ก พบในป่าเต็งรัง ป่าดงดิบเขา บริเวณที่โล่งแจ้งแสงแดดจัด ในความสูงจากระดับน้ำทะเล 800 – 1,400 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูออกดอก : เดือนเมษายน ช่วงที่ออกดอกจะทิ้งใบ แต่ไม่นานใบอ่อนก็จะผลิตามมา

ภาพที่ 81 แสดงลักษณะต้นและดอกของเอื้องเม็คคุม

ภาพที่ 82 แสดงลักษณะต้นและดอกของเอื้องเม็คคุม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เข็มนหนู

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Smitinandia mictantha* (Lindl.) Holttum

ชื่อพ้อง : -

ชื่อไทย : เข็มนหนู

ชื่ออื่น : กุหลาบคง

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น : ลำต้นเจริญทางปลายยอด รูปทรงกระบอกก่อนข้างสั้น มีหลายข้อปล้อง ลำต้นก่อนข้างอวบอ้วน มีกาบใบสีเขียวห่อหุ้มต้นไว้

ใบ : ใบรูปแถบ ขนาดประมาณ 2 x 8 เซนติเมตร ปลายใบเว้า ใบออกแบบเรียงสลับ ใบหนาและแข็ง โคนใบเป็นกาบ ใบอ่อนพับตามแนวยาว มีอายุหลายฤดูก่อนหลุดร่วงที่ข้อต่อเหลือส่วนกาบใบห่อหุ้มลำต้นไว้

ช่อดอก : ช่อดอกแบบช่อกระจະ เจริญจากด้านข้างของลำต้น ช่อดังขึ้นแล้วห่อข้อยลง มักออกมากกว่า 1 ช่อ

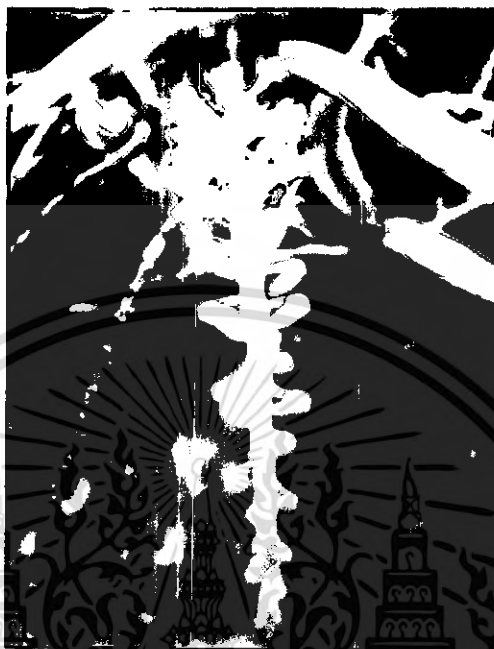
ดอก : ดอกมีขนาดประมาณ 0.6 เซนติเมตร กลีบเลี้ยงรูปรีกว้างจนเกือบกลม กลีบดอกรูปขอบขนาน ทั้งห้ากลีบสีขาว ปลายกลีบมน กลีบปากรูปไข่กลับ ปลายมน กลีบสีม่วงแดง โคนกลีบสีขาว กลีบมีหูปากขนาดเล็กรูปครึ่งวงกลม สีม่วง ขอบกลีบหยักเล็กน้อย มีเดือยดอกสั้นๆ เส้าเกสรสีขาว

เขตกระจายพันธุ์ : เนปาล สิกขิม ภูฏาน อินเดีย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม มาเลเซีย และไทย

ประเทศไทยพบที่ : เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก เพชรบูรณ์ นครพนม สกลนคร อุตรธานี อุบลราชธานี ปราจีนบุรี กาญจนบุรี สตูล กระบี่

ถิ่นอาศัย : กล้วยไม้อิงอาศัย พบในป่าเต็งรัง และป่าดงดิบแล้ง บริเวณที่โล่งแจ้ง แสงแดดจัด ในความสูง 300 - 1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ฤดูออกดอก : เดือนกุมภาพันธ์ ถึงเมษายน ช่วงออกดอกไม่ทิ้งใบ

ภาพที่ 83 แสดงลักษณะคอกของเข็มหนู

ภาพที่ 84 แสดงลักษณะลำต้นของเข็มหนู

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สรุปผลและวิจารณ์ผลการศึกษา

จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลกล้วยไม้พื้นเมืองที่พบในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จำนวน 50 ชนิด พบว่ามีความแตกต่างในด้านถิ่นที่อยู่อาศัย สามารถแจกแจงออกได้ดังนี้

1. กล้วยไม้ที่พบในสังคมป่าดงดิบชื้น สามารถจำแนกกล้วยไม้ได้ตามที่อยู่อาศัยดังนี้

- 1.1 กล้วยไม้อาศัยบนดิน (terrestrial orchid) นกแก้วปากหงาย หญ้าจิมฟันควาย ว่านนางบัวปิ้ง ข้าวดอกฤๅษี เอื้องแมงมุม ขาวล่อ ปัดแดง
- 1.2 กล้วยไม้อิงอาศัย (epiphytic orchid) เอื้องนมหนู เอื้องโรย เอื้องปากล้อม เอื้องลำเทียนปากคำ เอื้องมังกร สิงโตธานีฟ เอื้องนางรุ้ง
- 1.3 กล้วยไม้กินซาก (saprophytic orchid) กล้วยมดดอกขาว กล้วยปลวก

2. กล้วยไม้ที่พบในสังคมพืชรพาดดิบแล้ง สามารถจำแนกกล้วยไม้ได้ตามที่อยู่อาศัยดังนี้

- 2.1 กล้วยไม้อาศัยบนดิน (terrestrial orchid) นกแก้วปากหงาย หญ้าจิมฟันควาย ข้าวดอกฤๅษี หัวหมู ปากหยัก เอื้องแมงมุม ขาวล่อ เอื้องกลีบม้วนดอกแดง
- 2.2 กล้วยไม้อิงอาศัย (epiphytic orchid) เอื้องนมหนู กุหลาบแดง เอื้องเข็มแสด พญาไร้ใบ เอื้องมังกร เอื้องสายสามสี สิงโตธานีฟ ช้างรอบคอ เข็มหนู
- 2.3 กล้วยไม้กินซาก (saprophytic orchid) เอื้องแฝงภู กล้วยส้มสยาม เอื้องคีรีวง กล้วยมดดอกขาว กล้วยปลวก

3. กล้วยไม้ที่พบในสังคมพืชรพาดดิบเขา สามารถจำแนกกล้วยไม้ได้ตามที่อยู่อาศัยดังนี้

- 3.1 กล้วยไม้อาศัยบนดิน (terrestrial orchid) นกแก้วปากหงาย ว่านน้าทอง หญ้าจิมฟันควาย ข้าวดอกฤๅษี เอื้องกลีบเกลียว เอื้องแมงมุม เอื้องคินนายบงม ขาวล่อ ปัดแดง เอื้องกลีบม้วนดอกแดง
- 3.2 กล้วยไม้อิงอาศัย (epiphytic orchid) เอื้องนมหนู เอื้องโรย สิงโตสยาม คอกวาง เอื้องปากล้อม เอื้องลำเทียนปากคำ เอื้องคำ เอื้องสายสามสี กระต่ายหูหลู่ เอื้องคำดอกสร้อย เอื้องศรีเทียง เอื้องทับทิม เขาใหญ่ เอื้องรรอง เอื้องเม็ควม
- 3.3 กล้วยไม้กินซาก (saprophytic orchid) เอื้องแฝงภู กล้วยส้มสยาม เอื้องคีรีวง กล้วยมดดอกขาว กล้วยปลวก

4. กล้วยไม้ที่พบในสังคมพืชรพาดผสมผลัดใบ สามารถจำแนกกล้วยไม้ได้ตามที่อยู่อาศัยดังนี้

- 4.1 กล้วยไม้อาศัยบนดิน (terrestrial orchid) หญ้าจิมฟันควาย ว่านนางบัวปิ้ง อังนวล ว่านงูนาง ว่านนางตาม ปัดแดง เอื้องใบบัวบก รองเท้านารีเหลืองปราจีน
- 4.2 กล้วยไม้อิงอาศัย (epiphytic orchid) เอื้องนมหนู กุหลาบแดง เอื้องเข็มแสด เอื้องกิบม้าใหญ่ พญาไร้ใบ คอกวาง เอื้องสายสามสี ช้างรอบคอ เอื้องนางรุ้ง เอื้องลิ้นคำใหญ่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารอ้างอิง

- ราชันย์ ภูมา . 2546 . พีชเฉพาะถิ่นและพืชหายากในประเทศไทยในแง่ของเขตภูมิศาสตร์พืชพรรณ . รายงานการประชุมความหลากหลายทางชีวภาพ . น.117-120
- วิเชียร สุมันตกุล . 2544. การอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุกรรมไม้ป่ากับความหลากหลายทางชีวภาพ. รายงานการประชุมความหลากหลายทางชีวภาพ .น.150-157
- สกลิต สิทธิสังขธรรม. 2549. กล้วยไม้ป่าเมืองไทย. อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด (มหาชน). 461 น.
- สกลิต สิทธิสังขธรรม, นฤมล กฤษณชาญดี. 2545. คู่มือกล้วยไม้. สำนักพิมพ์สารคดี. กรุงเทพฯ. 248 น.
- อบฉันท์ ไทยทอง. 2543. กล้วยไม้เมืองไทย. อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด (มหาชน). 461 น.
- อบฉันท์ ไทยทอง , ชุมพล คุณวาสี . 2543 . สกุลกล้วยไม้ไทย ลาว กัมพูชา และเวียดนาม . เนชั่นเนลท์ เฮอบาเรียม
- อุทิศ ภูอินทร์ , Ph.D. 2542 . นิเวศวิทยาพื้นฐานเพื่อการป่าไม้ ภาควิชา วิชาวิทยาป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ น.425-546
- Comber, J.B. (1990). Orchids of Java. Bentham Trust.
- Nantiya.2001. A Field Guide to the Wild Orchids of Thailand . Silkworm Book,Chiang Mai. 554.
- Seidenfaden, G . “Orchid genera in Thailand I :Calanthe R. Br.” Dansk Botannisk Arkiv. Bind 29, Nr.2 (1975): 1-50.
- Seidenfaden, G . “Orchid genera in Thailand II :Cleissostoma Bl.” Dansk Botannisk Arkiv. Bind 29, Nr. 3(1975): 1-80.
- Seidenfaden, G . “Orchid genera in Thailand III :Coelogyne Lindl.” Dansk Botannisk Arkiv. Bind 29, Nr.4 (1975): 1-94
- Seidenfaden, G . “Orchid genera in Thailand IV :Liparis LC. Rich.” Dansk Botannisk Arkiv. Bind 31, Nr.1 (1975): 1-94.
- Seidenfaden, G . “Orchid genera in Thailand V : Orchidoideae.” Dansk Botannisk Arkiv. Bind 31, Nr.3 (1977): 1-149.
- Seidenfaden, G . “Orchid genera in Thailand VI :Neottioideae Lindl.” Dansk Botannisk Arkiv. Bind 33, Nr.2 (1978): 1-195.
- Seidenfaden, G . “Orchid genera in Thailand VII :Oberonia Lindl.” Dansk Botannisk Arkiv. Bind 33, Nr.1 (1975): 1-

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้